

# Met de moderne muziek mee?

## Inhoud

1. Beïnvloeding en aanbidding
2. Muziekstijlen
3. Geluid
4. Show
5. De Boodschap
6. Drugs
7. Eros
8. Satan
  - antisemitisme
  - omkeermuziek
9. Geleidelijke verandering
10. Dood
11. Christelijke muziek
12. Hoe deze moderne muziek te beoordelen?

*‘Laat niemand u met holle woorden bedriegen; want daarom juist komt Gods toorn over de kinderen der ongehoorzaamheid. Wordt dus hun medeplichtigen niet! Wees kinderen van het licht. Vroeger was u duisternis, thans bent u licht in de Heer; gedraagt u dan ook als kinderen van het licht. Want de vrucht van het licht bestaat uit allerlei goedheid, gerechtigheid en waarheid. Onderzoek wat welbehaaglijk is aan de Heer; en neemt geen deel aan de onvruchtbare werken van de duisternis, maar keurt ze af. Want wat door hen in het geheim wordt gedaan, is te schandelijk zelfs om het te noemen. Alles echter, wat afkeurenswaardig is, wordt openbaar gemaakt door het licht; want het licht maakt alles openbaar. Daarom wordt er gezegd: ‘Ontwaak, jij slaper; sta op uit de doden en Christus zal over je lichten’ (Ef. 5:6-14).*

Muziek: goed of kwaad? Wereldmijding of wereldwijding? Is muziek wel zo simpel in een zwart/wit-schema te passen? Jijzelf, je kinderen of leerlingen die zich zo intensief met muziek bezig houden, kunnen misschien nog moeilijk onderscheid maken tussen licht en duisternis. Je ontdekt de duisternis pas als je het licht hebt gezien. Het lijkt zinloos om aan een blinde uit te leggen hoe duister de nacht is. Het zicht van ziende mensen scherper stellen is wel zinvol. Nog beter gezegd: later we *luisteren* naar wat de Geest tot de gemeente zegt over de schijnbaar alomtegenwoordige moderne muziek.

## 1. Beïnvloeding en aanbidding

Muziek is eeuwenlang wereldwijd verspreid onder alle volken en culturen en bevat een sterke psychologische kracht. Muziek kan een gevoel van euforie opwekken. Een alles te bovengaand geluksgevoel maakt zich van je meester. Taal is op zich neutraal. Je kunt met een taal God aanbidden, het evangelie verkondigen, maar ook vloeken en schuine moppen tappen. Vooral de jeugd verstaat de taal van de muziek. Megamuziekevenementen als Lowlands en Pinkpop om niet meer te noemen, verslaan hun duizenden. Maar ook de Flevo Festivals en de EO-jongeredagen trekken massa's (vooral) muzikliefhebbers. Muziek kan je zowel in

hemelse sferen optrekken als meeslepen richting hel. Het is neutraal, maar wel geladen<sup>1</sup>. Pas op, want muziek verzacht de zeden. In de strijd om de aanbidding is muziek een geweldig middel zowel voor God als voor zijn tegenstander de satan. Belangrijker dan muziek te bekritisieren, is het stimuleren van muziek voor aanbidding van de almachtige, liefhebbende God. Je kunt immers beter een kaars aansteken dan de duisternis vervloeken. Er mogen trouwens naast de vele praise-songs ook meer christelijke protestsongs, bijvoorbeeld over onderwerpen als het milieu, honger, geld, werkeloosheid, oorlog en macht, worden gezongen. In de Psalmen wordt immers ook niet alleen de blijdschap, maar ook gevoelens van angst, verdriet en woede bezongen. Van alle emoties is alleen blijdschap een aspect van de vrucht van de Geest en dat mag door muziek in alle toonaarden best uitbundig geuit worden<sup>2</sup>. Ondanks alle rampen en catastrofes in het laatste bijbelboek, overheerst daarin toch vooral de aanbidding.

Muziek is in onze maatschappij niet meer weg te denken. Met het omdraaien van menig contactsleuteltje in de auto, start niet alleen de motor maar ook de radio automatisch. Pure stiltegebieden zijn in onze cultuur zeldzaam geworden. Tegenwoordig is er bij radio- en televisieprogramma's (onder andere Journaal en radio nieuws) achtergrondmuziek. Dit bevordert de onrust en is vooral voor mensen met gehoorproblemen irritant. Jonge kinderen kunnen al vroeg op het spoor van de popmuziek gezet worden. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de Vlaamse populaire meiden band 'K3' (Karen, Kathleen en Kristel). Een schoolfeest lijkt alleen nog maar te kunnen draaien om disco, die de stijve sfeer losser moet maken. Met marsmuziek kun je nog kilometers verder marcheren dan je dacht en militaire muziekkorpsen helpen heldendaden te vereren. In de hoofdstad van Noord-Korea hoorde ik op straat constant typische marsmuziek, waarvan een indoctrinerende invloed uitgaat. Filmmuziek intensiveert de bijbehorende beelden enorm. Muziek kan je geweldig opvrolijken maar evenzeer agressief en depressief maken. Klassieke muziek blijkt hangjongeren bij buurtwinkels te weren. Doordat supermarkten bij de ingang klassieke muziek laten horen, voelt de jeugd er niets meer voor om daar samen te drommen, concluderen Britse managers van de keten Coop.<sup>3</sup> Klassieke muziek kan mensen afstoten, maar ook de omzet vergroten. Britse wetenschappers lieten de uitbater van een restaurant achttien dagen lang pop- en klassieke muziek afwisselen met avonden met stilte. Wat bleek? Als het bandje met Beethoven en Vivaldi was te horen, besteedden de gasten duidelijk meer extra's zoals voorafjes en luxueuze desserts<sup>4</sup>. Rustige muziek in een restaurant of warenhuis stimuleert de rust en doet de omzet vergroten. Zo was het te horen in het oude Babylon<sup>5</sup> en is te horen in het moderne winkelcentrum Babylon van Den Haag. Trouwens de derde wereldtrip van de Rolling Stones (in 1994) noemden zij opvallend 'Bridges to Babylon Tour' (Bruggen naar Babylon Toer). Muziek overbrugt een kloof. Maar waar kom je dan uit? Het polytheïstische Babylonië was de bakermat van het occultisme en magie. Daar werd tempelprostitutie geïntroduceerd. Babel veroverde Israël, verwoestte de tempel en deporteerde de Joden. Dit trotse wereldrijk staat in de bijbel getekend als de belichaming van de macht van de antichrist. Is het met toeval dat de Rolling Stones juist voor deze titel kozen?

De moderne house muziek wordt gekenmerkt door de eindeloze herhalingen (alsof de naald niet uit de kras in de plaat kan komen) de overheersende en eentonige beat en de vreemde sfeer die het uitademt. Doordat bepaalde liedjes zo vaak gedraaid worden, blijven ze -maar juist ook de boodschap- in je hoofd vastzitten. Onderschat de kracht van de herhaling niet, ook al wordt dit vaak ontkend. De gestage druppel holt immers de steen. Na langdurig en hard aanhoren kan dit de luisteraar in trance brengen of een hypnotisch gevoel geven. Van de gitaarlegende Jimi Hendrix komt de volgende uitspraak: 'Je hypnotiseert mensen en als je ze

op hun zwakste moment hebt, kun je op hun onderbewustzijn overbrengen wat wij willen zeggen.’<sup>6</sup>

Nadat het eenheidsgevoel van de massa is opgebouwd, smelten al dansend lichaam en ziel verder met de muziek samen. De wil en het denken komen steeds verder op de achtergrond te staan. Het gaat richting trance. Wanneer het lichaam gewend is aan de alsmaar voortgaande bas en beat en deze plotseling stopt, valt de basis weg. De dansers ervaren dat door hun lichaam heen. Ze worden letterlijk niet meer ‘gedragen’ door de trillingen van de bas. De shock die dat veroorzaakt, geeft een kick en werkt als drugs. De normale reflexen raken in de war. Men krijgt een gevoel dat men uit het lichaam treedt. Dit noemt men ‘uit je dak gaan’, een terminologie die rechtstreeks uit de house-cultuur stamt. Dan laten house-DJ’s tekstsamples herhaald horen als ‘Let yourself go’, ‘Let’s have sex’, ‘Change my life’, ‘The anti-christ is born’, ‘I am the god of hellfire, are you listening to me? You are under my command’, ‘I am the satan, I am number six six six’, ‘I am a child of the devil’, enz. Het onderbewuste neemt deze boodschappen op, omdat het normale bewustzijn niet meer functioneert. De muziekstijl ambient (op zijn Engels uit te spreken) wordt op house-feesten bij wijze van kalmeringsmiddel in horizontale houding beluisterd in de zogenaamde chill-out-rooms. Je zou kunnen zeggen dat house omgekeerd gelijk is aan meditatieve New Age muziek. New Age muziek is overmatig rustig en harmonisch, weinig ritme en daardoor weer monotoon en meeslepend, eindeloze herhaling, dynamische effecten in de melodie zijn afwezig, gedachtebeïnvloedende teksten ontbreken openlijk ook. Deze New Age muziek is echter evenzeer bedoeld om in trance te raken.<sup>7</sup> Als je door de muziek de werkelijkheid ontvlucht, kom je in de onzienlijke doch reële werkelijkheid van het spirituele. Dit gebied is niet neutraal; het is het terrein van God of satan. Niet alleen de muziek doet een aanslag op je geest, de subcultuur van geluid en show met lichteffecten en pepmiddelen als alcohol en XTC, inclusief headbanging (heftig het hoofd op en neer bewegen op harde rockmuziek), heeft een krachtige impact.

Muziek blijkt een grote invloed op je onderbewuste te hebben. Een groot onderzoek in ziekenhuizen in Denemarken wijst uit dat het heel zacht ten gehore brengen van muziek tijdens een operatie genezend werkt. Speciaal gecomponeerde muziek blijkt bewusteloze patiënten, maar ook de behandelende medici te kalmeren, ontspannen en te inspireren<sup>8</sup>. In een verzorgingstehuis voor meervoudig gehandicapten kinderen, bleek dat deze patiënten meer toevallen kregen door ruige rockmuziek en juist rustig werden door muziek van bijvoorbeeld Elly & Rikkert. Ik las zelfs de volgende bewering: ‘Mensen die harde muziek produceren zijn erg vatbaar voor gezwellen, slapeloosheid en hartkwalen. In afhankelijkheid van de toename van het volume en het type muziek dat gespeeld wordt, kan het intense pijn in het lichaam veroorzaken, zowel van degene die het produceert als van zijn gehoor<sup>9</sup>. Hiphoppers, exclusieve metalfans, jongeren met een brede muzikale belangstelling en gecombineerde metal- en rapliefhebbers blijken vaker agressief gedrag te vertonen dan jeugdige liefhebbers van Top 40-muziek, ‘gewone’ rockmuziek en klassieke muziek. Bovendien overschrijden ze vaker regels en kampen ze vaker met alcohol- en drugsproblemen. Zelfmoordgedachten en neigingen tot zelfbeschadigingen komen het meeste voor bij metalliefhebbers. Als een metalfan ook van popmuziek of hiphop houdt, dan geldt die hang naar beschadiging weer niet. Jongeren met een brede muzikale belangstelling kenmerken zich door meer angst en depressie en sociale isolatie. Buiten de popcultuur staan, betekent meer teruggetrokkenheid. Het is onduidelijk of het luisteren naar een bepaalde muzieksoort het bijbehorende gedrag ook veroorzaakt of stimuleert<sup>10</sup>. De mens blijkt geen weerloze machine te zijn, maar zit heel complex in elkaar. Een concert van de Beatles kon in de 60-er jaren inderdaad het publiek op zijn kop zetten, maar dezelfde muziek laat de jongeren van nu volkomen koud. De belangrijkste factoren in de sturing van

het gedrag van het publiek blijkt niet het volume, noch de herhaling van de klanken te zijn, maar de verwachtingen en de wil, waarmee men naar het gebeuren gekomen is, zo citeert M. Hengelaar-Rookmaker instemmend<sup>11</sup>. De stemming van de luisteraars, vermoeidheid, vertrouwdheid met bepaalde muziek en de context waarin de muziek beluisterd wordt bepalen de lichamelijke en psychische reacties van de luisteraars.

Naast sport is de taal van de jeugd vooral muziek. Muziek heeft massa's mensen gebracht naar de gigantische popfestivals waar de fans moderne afgoden (idols) aanbidden. De jaarlijkse 'Street Parade' in Zurich trok in 2003 bijna een miljoen mensen. Dansliefhebbers van over de hele wereld trokken op de klanken van techno, house, hardcore en trance door de straten van de Zwitserse stad<sup>12</sup>. Een recordaantal Nederlanders heeft in 2003 een popconcert bezocht. Vergeleken met 2002 is er een stijging van maar liefst 40 % waar te nemen<sup>13</sup>. Nochtans is dit voor de overheid te weinig. In het kader van cultuureducatie moeten scholieren vaker naar popconcerten. Het ministerie van onderwijs heeft daar wel 7,1 miljoen euro voor over. Het bleek dat scholieren in de tweede fase van het middelbaar onderwijs ckv-vouchers (tegoedbonnen) liever gebruikten voor bioscoop of theater<sup>14</sup>. Toch kunnen veel jongeren geen vijf minuten zonder muziek<sup>15</sup>. Ook aan muziek kan je verslaafd raken. Door onder andere radio's, walkmans, discmans, stereotorens of MP3-spelers is muziek alomtegenwoordig. De meest krachtige invloed die jongeren van 12 tot 18 jaar ondergaan, komt niet van school, noch van de kerk, noch van thuis, maar van de muziek en alles wat daarbij komt kijken. Er is niets dat kenmerkender is bij deze generatie dan haar verslaving aan muziek<sup>16</sup>. Gemiddeld luistert een tiener tijdens de schoolperiode 10.500 uur naar muziek (dat is meer dan twee keer de tijd die ze doorbrengen in de klas op school.)<sup>17</sup>. In Amerika is dat gemiddeld 6 uur per dag.<sup>18</sup> In de reformatorische wereld is het nauwelijks anders. Twee-derde van de protestants-christelijke jongeren luistert dagelijks radio, meestal popmuziek. Zij stemmen af op popmuziek van Sky Radio en Radio 538<sup>19</sup>. De Postbank belooft trouwens spaarders voor hun jongeren met een 'gratis en spatwaterdichte doucheradio 538'. Het is immers maar saai stil onder de douche... En om stil te worden heeft men nu trouwens muziek nodig. Platvloerse taal vooral over seks is typerend voor deze popzender. Ex-diskjockey Johan Vreugdenhil, ex- en antipopmuzikant, noemt Radio 538 dan ook 'een reclamespot van de duivel'<sup>20</sup>.

Laten we de jeugd niet alleen in de beklagdenbank zetten. Welk voorbeeld geven de ouderen en in hoeverre wordt de jeugd opgejaagd door gewetenloze zakenlui?

Wat doen tieners wanneer zij een moeilijke tijd hebben? Op een lijst van 53 opties voor de verwerking van stress en problemen, stond bovenaan: 'mijn muziek', bijna bovenaan: 'praten met mijn vrienden' en onderaan: 'praten met mijn ouders'<sup>21</sup>. Muziek kan op zich een afgod worden, en musici kunnen idolaat worden vereerd. Echter niet muziek is de beste pijnstiller, trooster of vriend, maar de drie-enig God. Dus Hem komt alleen alle aanbidding toe. Hij is terecht jaloers. Muziekminnaars en -beoefenaars beamen dit vaak niet. De eerste afgestudeerden van de in Tilburg gevestigde Rockacademie stellen: 'Het is muziek of niets'. Voor hen is popmuziek als een religie<sup>22</sup>.

Muziek is geen doel, maar een machtig en prachtig middel om in aanbidding tot God te komen. Bepaalde muziek kan je dus als het ware optrekken de hemel in. Met andere profeten kwam ook Saul onder klanken van harpen, tamboerijnen, fluiten en citers in geestvervoering<sup>23</sup>. Saul bleek ook gevoelig te zijn voor de kalmerende, bezwerende invloed van Davids harpspel. De boze geest week daardoor van Saul<sup>24</sup>. Pas met behulp van citerklanken kon de profeet Elisa profeteren<sup>25</sup>. Muziek kan het medium zijn van een profeet,

zoals bij David en de zanger/pianist/componist en profeet Keith Green<sup>26</sup>. Green profeteerde niet zo zeer over de toekomst, maar stelde misstanden in het heden scherp aan de kaak. De aartsengel Lucifer (betekent ‘lichtdrager’) is waarschijnlijk oorspronkelijk de leider van de aanbidding van God door muziek geweest<sup>27</sup>. Hij is dus een deskundige op het terrein van aanbidding en muziek. Welluidende muziek is hier geen doel op zich dus, maar een middel tot het eren van God.

Anderzijds worden er nog steeds veel offers aan de Muze (zanggodin, naam van de godinnen van de kunst en wetenschap bij de oude Grieken) gebracht. Sommige musici blijken letterlijk hun ziel aan de duivel verkocht te hebben in ruil voor roem en eer. De geldgod Mammon is eveneens gebaat bij veel muziek met allerlei accessoires, want het is big business. De jeugd is zakelijk gezien een interessante markt, want zij heeft veel geld te spenderen. Popgroepen verkopen zich via een dure videoclip. Maar om nog op te vallen moet het gehalte van hard geweld, uitdagende vrouwen, technische en spectaculaire hoogstandjes telkens opgevoerd worden. Je lijkt pas aandacht door te krijgen door te shockeren. De grens van leedvermaak is allang overschreden. Welke zieke geesten kunnen hiervan genieten? Muziek blijkt een machtig middel om grenzen en taboes te doorbreken en zelfs zielen voor de hel te werven. Johnny Rotten, de leider van de popgroep ‘Sex Pistols’, zei dat rockmuziek het meest effectieve middel is om van normale mensen bezeten reischoppers te maken<sup>28</sup>. En muziek kan je wel degelijk aanzetten tot crimineel gedrag: De Rotterdamse advocaat mr. L. Vleesenbeek heeft sterk de indruk dat de twaalf jonge verdachten van groepsverkrachting ‘criminele raps’ naspelen. Een van de jongens heeft expliciet aangegeven dat hij door de rapgroep Immorales (!) op ideeën is gebracht. In een rap wordt melding gemaakt van een zogenaamde gangbang, een soort groepsseks. Een van de leden van Immorales wijst erop dat hun teksten niet voor minderjarigen zijn bestemd en vindt dat kinderen moeten worden bijgebracht wat goed en kwaad is. In dat laatste is Immorales trouwens wel geslaagd. Vleesenbeek wijst ook op expliciete videoclips op muziekzenders zoals TMF en MTV die jongeren tot immoreel gedrag kunnen aanzetten. Opvallend is dat de jongens bij hun aanhouding nauwelijks door leken te hebben hoe gruwelijk hun daden zijn.<sup>29</sup>

Alister Crowley, die wordt gezien als de grondlegger van modern satanisme, verkondigde decennia geleden al dat de jeugd zou kunnen worden ingepalmd door drugs, de vrije seks en het gebruik van de tam-tam (drumstel)<sup>30</sup>. Muziek blijkt inderdaad een machtig middel om de weg te openen naar oosterse mystiek en occultisme. De moderne popmuziek is geëvolueerd of eigenlijk gedegenereerd. Het lijkt een lege, bizarre wanhoopskunst te zijn geworden, waar de melodie, harmonie en welluidendheid verdrongen zijn door een haast eindeloos repeterende beat.

Er woedt een reële strijd om de aanbidding. De duisternis *schijnt* het te winnen van het licht. In amper een eeuw ging het uit 1880 daterende gebouw ‘Paradiso’ van de Vrije Gemeente over in handen van de Orthodox Joodse Gemeente. Later veranderde het karakteristieke pand aan de Weteringschans in Amsterdam van godshuis in een poptempel. Nationale en internationale popgroepen laten vooral daar van zich horen<sup>31</sup>. Muziek als middel om God te aanbidden, is vaak een doel op zich geworden om zelf aanbeden te worden. Maar de verschuiving zette door, want muziek blijkt een machtig middel in het propageren en aanbidden van Gods tegenstander: satan. Anderzijds worden in sporttempels op EO-jongerendagen God de lof toe gezongen eveneens met moderne muziek. We moeten leren onderscheiden en daarbij genuanceerd te werk gaan.

## 2. Muziekstijlen

De muziekstijlen zijn wegens de enorme verscheidenheid haast niet meer bij te houden. Is er een evolutie of juist degeneratie in de muziek waarneembaar? Globaal kun je stellen dat in de vijftiger jaren aan de rock sex-appeal werd toegevoegd (Elvis Presley). In de zestiger jaren kwamen de drugs erbij (Beatles, Rolling Stones) en satanische thema's (Rolling Stones, Black Sabbath) In de zeventiger jaren biseksualiteit (AC/DC, KISS)<sup>32</sup>. De ontwikkeling ten kwade is onthutsend. De stichting Naar House, die evangeliseert onder houseparty-gangers, geeft een 240 minuten durende shockerende video uit, die de achtergronden belicht met commentaar uit de Bijbel<sup>33</sup>.

Popmuziek is een ongelooflijk divers fenomeen. Popmuziek is letterlijk een vorm van volksmuziek, wat geliefd is bij het grote publiek. De stroom muzieksmaken is groot (zo'n zeventig) en zal zich nog wel verder uitbreiden<sup>34</sup>. Het is echt geen één pot nat, maar je moet wel een specialist zijn om al die verschillende stijlen te kunnen onderscheiden en om te weten welke kleding bij welke soort muziek hoort. Bij een black-metalconcert hoort trouwens 'corpsepaint' op het gezicht te worden gesmeerd, zodat deze fan op een lijk lijkt. Er wordt ook 'warpaint' gebruikt en veel black-metalbands gebruiken helemaal niks bijzonders. Over smaak valt niet te twisten. Daarnaast zijn er ook gematigde vormen van moderne muziek. De extremen zijn vanzelfsprekend opvallender. Zij vragen (en verdienen?) aandacht. Alle geluid blijkt het etiket 'muziek' waardig te zijn. Vaak zijn de beat, herhalingen en volume zeer overheersend. Opzweepende ritmes hebben wel een groot effect. Ook een kakofonie, een overdonderend geluid van een straalvliegtuig, een met een kettingzaag bewerkte gitaar, werkelijk niets blijkt te dol te zijn, om voor muziek door te gaan. Natuurlijk moet de kassa wel blijven rinkelen.

## 3. Geluid

Uit een onderzoek van het instituut voor Milieuhygiëne en Gezondheidstechniek van TNO bleek dat jongeren die het vaakst naar een disco of popconcerten gaan, gemiddeld een gehoorschade hebben van 5 decibel bij 6000 Hertz. Lang naar een discman en dergelijke op volle sterkte luisteren kan eveneens onherstelbare gehoorschade aanrichten<sup>35</sup>. Oud RPF-voorzitter Leen van Dijke heeft zich persoonlijk hiervan op de hoogte laten stellen. Hij ontdekte dat in discotheken het geluid boven de 120 decibels kwam en soms zelfs boven de pijngrens van 135. De audioloog De Laat huldigt de stelling dat er jaarlijks 25.000 jongeren bijkomen die de negatieve gevolgen van de lawaaioverlast aan den lijve ondervinden. Er zijn zelfs jongeren die zelfmoord hebben gepleegd omdat ze een blijvende ruis- of fluittoon in hun hoofd meedroegen. Bejaarden zijn dus niet de enigen met gehoorproblemen. Enkele tienduizenden jongeren dreigen gehoorschade op te lopen als gevolg van blootstelling aan nieuwe te harde geluidsbronnen. Popconcerten in de open lucht, vaak tot of zelfs na middernacht, veroorzaken geen geringe geluidsoverlast. Zou het niet billijk zijn om daarvoor een geluidsbelasting te heffen en deze ter hand te stellen aan de gedupeerde omwonenden?! Vreemd is het, dat werkgevers verplicht oorbeschermers ter beschikking moeten stellen vanaf 80 decibel en deze door de werknemers moeten laten dragen vanaf 90 decibel, terwijl geluidsapparatuur daar bovendien kan komen en onbeschermd beluisterd kan / moet worden<sup>36</sup>. Als dus naar de letter van de Arbo-wet barkeepers, uitsmijters, diskjockeys enzovoort oordoppen moeten dragen, maar de hossende menigte niet, is dit wel hypocriet<sup>37</sup>. Het is eigenlijk maf om oordoppen in te doen als je naar een club gaat die harde muziek laat horen, maar toch verstandig als de men de bron van het geluid niet wil temperen. Uit een TNO-rapport bleek dat 20- tot 25.000 jongeren op termijn onherstelbare gehoorbeschadiging zullen oplopen<sup>38</sup>. Uit tests die 80.000 jongeren aflegden op de internetpagina oorcheck.nl

concludeert het Leids Universitair Medisch Centrum inderdaad dat kinderen al jong gehoorschade oplopen. Uit het onderzoek bleek dat het gehoor van jongeren slechter is dan gedacht, want niet een op de vijftig, maar een op de tien jongeren heeft een slecht gehoor.<sup>39</sup> Het is een sluipend proces dat begint met het verlies van hoge tonen, sommige medeklinkers zijn niet goed meer te horen, de tv gaat ongemerkt wat harder, enz. De cynische slogan van SIRE hoopt door de doofheid van stoerheid heen te kunnen dringen: ‘Zet je muziek maar lekker hard, dan wordt het vanzelf stil’. Harde muziek, bijvoorbeeld van technomuziek en harde rock blijkt bovendien schadelijk te zijn voor de longen. De zware basdreunen kunnen zelfs een klaplong veroorzaken, zo blijkt uit een onderzoek van de Vrije Universiteit van Brussel. Vooral bij rokers is het risico groot, omdat hun longen al beschadigd zijn.<sup>40</sup> De depressieve Elia ontmoette God niet temidden van allerlei geweld, maar in een zachte koelte of stilte<sup>41</sup>. Maar stilte is niet per definitie een bewijs van heiligheid of de aanwezigheid van God. Israël kon zo hard juichen om de ark, dat de aarde zelfs dreunde. En toen Salomo tot koning werd gezalfd, speelde men zo uitbundig op de fluiten en bazuinen, dat de aarde van hun geluid spleet<sup>42</sup>. Incidenteel zullen de trommelvliezen hier dus wel danig beproefd zijn geweest. Bovendien vinden we in het laatste Bijbelboek ook een overdaad aan geluid. In kerken kunnen eveneens veel decibels gehoord worden. Menig organist trok alle registers van het orgel open om, na een donderpreek over de hel, de mensen de biechthokjes in te jagen. Donderende orgels lijken nu vervangen door scheurende gitaren met drumtoestellen. Niet het volume noch of muziek lekker in het gehoor ligt is bepalend, maar wat de bron is. Dat je gevoel wordt aangesproken is niet negatief te duiden. God heeft gevoelens en schiep naar zijn voorbeeld mensen met gevoelens. Die reageren op muziek. Gevoelens, evenals muziek, zijn op zich goed noch slecht. Voor muziek geldt hetzelfde als genezing: niet òf je genezen bent geeft de doorslag, maar door wie, met andere woorden wat is de bron.

#### 4. Show

Of rockartiesten muziek maken of slechts een boel lawaai produceren is niet zo relevant. Over smaak valt niet te twisten. Naast de bron, gaat het om het effect. Urenlang, zelfs een nacht aan een stuk gedreun aan je hoofd, heeft een uitwerking op je psyche of geest. Je kunt erdoor in trance raken, je onderbewuste is dan voor allerlei boodschappen ontvankelijk. Satan, die getuige de vele teksten en tekens overduidelijk aanwezig is, probeert het kwade in het denken van de mensen te brengen. Persoonlijk doet bepaalde moderne muziek mij vaak meer aan een manke wasmachine denken dan aan muziek. Maar er zit meer achter. ‘Voor de niet-ingewijden staat heavy metal in wezen gelijk aan lawaai en macht, of liever, het staat voor mannelijke macht en lawaai. Van het begin tot het einde is een heavy-metalconcert of – videoclip een verheerlijking van mannelijke seksualiteit en fantasie. Gitaren worden fallische symbolen die in een seksuele omstrengeling geliefkoosd worden, men laat schaars geklede vrouwen paraderen voor het front van de geheel uit mannen bestaande groep en alles wordt overspoeld met een geluid dat wedijvert met het lawaai van een opstijgende jumbo<sup>43</sup>. Opvallend zijn in de videoclips de religieuze elementen, zoals kaarsen, kerken, bidhoudingen, kruisen en anderen symbolen. Dus niet alleen door het geluid, ook door hun toegetakelde uiterlijk en de opvoerende show of acts weten ze de aandacht te trekken. Reeds op 12 december 1968 namen de Rolling Stones in een circustent compleet met vuurspuwers, clowns en tijgers een eigen tv-show op. Dit werd pas in 1996 officieel uitgebracht<sup>44</sup>. Reeds in 1975 trad de Nederlandse popgroep ‘Lemming’ (soort rat) op met een horrorshow, compleet met doodskisten, wurgpartijen, kruisgingen, rook, akelige lichteffecten, een elektrische stoel, beulen en fakkels. Een naakt meisje, Lucifera, stelt het kwaad voor en men aanbidt Dracula, de koningin van de vampiers. Hoewel de leider van deze groep verklaarde dat mensen belust zijn op ‘slechtigheid’, is de groep met deze show gauw gestopt.

Een concert moet je niet alleen horen, maar ook zien en vooral beleven. Het publiek zit niet stil, maar staat, schreeuwt, joelt, fluit, ‘wavet’ (werkwoord ‘waven’ betekent een golfbeweging uitvoeren die ontstaat als de toeschouwers in een goed bezet stadion massaal in een bepaalde volgorde na elkaar opstaan en weer gaan zitten). ‘Crowdsurfen’ (zoiets als iemand uit het publiek boven de hoofden op handen jonassen) is niet ongevaarlijk en niet voor niets verboden. Bij rapmuziek horen graffiti en breakdancing. En natuurlijk hoor je bij de bepaalde muziek de bijbehorende kleding te dragen.

Maar kijk vooral naar de artiesten. De rockers van ‘Kiss’ dragen zwart/witte maskers. Kissvoorman Gene Simmons, spuwt met bloed en vuur, beweegt zijn tong suggestief. De groep ‘Slipknot’ (schuifknoop, slipsteek) voert dramatische expressie op. Met lugubere maskers op stoeien ze met dode dieren. Ze verminken zich en laten zich telkens als dood op het podium vallen. Het symbool van de groep is een geitenkop die ‘Het Beest’ moet verbeelden. Op het toneel stralen 666 lampen. De scholier die in mei 2002 in het Gutenberg-gymnasium in het Duitse Erfurt zestien personen doodschoot, was een trouwe fan van Slipknot... Aan de vruchten ken je de boom. Hun muziek noemen de bandleden ‘oudtestamentische metal’ omdat ze bedoeld is als wraak op iedereen die hen waarschuwde voor de eeuwige straf<sup>45</sup>.

Tatoeages, piercings en bizarre kapsels alleen trekken de aandacht niet meer. Het publiek wil blijkaar nog meer, steeds meer geschokeerd worden.

Ozzy Osbourne had als vast onderdeel het afbijten van de kop van een kip. Osbourne die tot 1979 nog in dienst was van Black Sabbath, had als grootste stunt op het podium het afbijten van de kop van een vleermuis, waarna injecties tegen hondsdolheid noodzakelijk waren.

Marilyn Manson, die zichzelf tot antichrist verklaarde<sup>46</sup>, snijdt zichzelf open op het podium en propt een microfoon in zijn anus.

Iggy Pop (pseudoniem voor James Osterwald) ook wel de Messias van de punk genoemd, laat zijn eigen bloed vloeien bij zijn show. Zijn motto is: ‘Niets is waar, alles is geoorloofd’<sup>47</sup>.

De vrienden van GWAR deden van alles met kunstbloed, nepsperma en elektrische zagen. Maar het kan nog extremer. De rechter van de Amerikaanse stad St.-Petersburg, in de staat Florida, heeft verboden dat tijdens een concert van de hardrockband “Hell on Earth” een ongeneeslijke zieke patiënt op het toneel zelfmoord pleegt. Uit een later bericht blijkt dat het zou gaan om het tonen van de gelijktijdige zelfmoord van een ongeneeslijke fan, die zijn wens om waardig te sterven zo onder de aandacht wil brengen. De zanger van de groep Billy Tourtelot, verdedigde dit plan “misschien wel immoreel, maar niet illegaal” is. “Het gaat erom dat het sterven in waardigheid onder de aandacht komt.” Waardigheid of niet, de muziekgroep staat bekend om haar verheerlijking van wanstaltigheden. Eerder verwerkten de muzikanten al vormen van seks met dieren in shows. Songtitels als “Raped by the Virgin Mary” (Verkracht door de maagd Maria) spreken voor zich<sup>48</sup>.

De Noorse zanger Dead (!), pseudoniem voor Per Yngve Ohlin, van de band Mayhem, verminkte zichzelf in shockerende optredens en trakteeerde het publiek op een show met varkenskoppen. Daar kwam na vier jaar een einde aan toen Dead zich door het hoofd schoot<sup>49</sup>.

Het blijkt dus om de kick te gaan en telkens moet er iets heftigers komen om het publiek te beroeren, want er treed gewenning op. Wat enige jaren schokkend was aan teksten, videoclipps en CD hoesjes, is nu ‘normaal’. Alles kan, er is geen taboe, er is niets meer heilig, dus meer seks, meer drugs, meer grof geweld en destructie, meer satanische duisternis.

Het rock-tijdschrift RIP gaf in haar artikel ‘*Nothing ’s Shocking*’<sup>50</sup> de volgende praktische tips om je fans niet teleur te stellen:

1. Maak dingen kapot (sla je gitaar kapot, stamp de piano in elkaar, of ...)
2. Wees beledigend (taalgebruik).
3. Blaas van alles op (men ziet graag vuur).
4. Blijf niet (zoals men verwacht) op het podium staan.



5. Breng een taboe in de kijker.

Dit alles laat het publiek niet onberoerd: dansen, swingen, fluiten, joelen, headbangen, moshpit (wild dansen en duwen voor het podium) hoort er allemaal bij. Bezetenheidsdansen uit Afrika zijn inmiddels hier ook ingevoerd.

Naast de decibels missen psychedelische lichteffecten hun uitwerking niet. Een magische lasershow in een duistere ruimte en een stroboscoop compleet met rookmachine en vuurwerk horen in de discotempels thuis. Ook dit is trouwens niet ongevaarlijk. Licht van laserstralen en reflectoren zijn wellicht de oorzaak van drie plotselinge gevallen van bijna blindheid aan een oog bij drie jongens in de Israëlische plaats Beersheba<sup>51</sup>. Vooral als dit alles uren lang doorgaat, doet dit wat in je: kicken, in extase raken. Je lichaam kan niet meer stilzitten. Dankzij pepmiddelen als ecstasy- of XCT-pillen kun je onnatuurlijk urenlang dansen. Je geest opent zich bewust of onbewust voor de (meestal) satanische boodschap van de ‘priesters’ oftewel diskjockeys. ‘Ik bouwde de muziek zo op dat mensen rond half één ’s nachts in trance waren. Het gaf me een kick om op die manier macht te hebben over 1500 mensen. Ik heb een keer een aantal clubhouse platen achter elkaar gedraaid. En toen opeens een plaat van Marco Borsato. Ik zag de bezoekers gewoon wakker schrikken uit hun trance. Sommige muziek roept agressiviteit op. Door bijvoorbeeld drie platen achter elkaar te draaien, kon ik ervoor zorgen dat iedereen ruzie met elkaar kreeg. Dat stukje macht beviel me wel.’, volgens een diskjockey<sup>52</sup>. ‘Het elektronische gebrul en gehuil, de lichtflitsen en de stampende ritmen hebben dezelfde uitwerking als de rituele dansen in vele primitieve godsdiensten. Maar ook de Neurenbergse massabetogingen van de Nazi’s, veroorzaakten een massaal hysterisme, dat van trance niet te onderscheiden was. Dit kwam door ritmische trommelslagen, marcheren, kleurige vaandels, fakkels en strategisch opgestelde zoeklichten, maar vooral door het langdurig monotoon schreeuwen van het “Sieg Heil”<sup>53</sup>. ‘Producers en dj’s bevuilen het bewustzijn van de mens. Dat gaat langs de ‘onschuldige’ weg van muziek en religie. Maar vooral via de hypnotische toestand die als het ware door muziek zelf geschapen wordt. Die zogenaamde hypnose of trance ontstaat door ritme, disharmonie en het volume (intensiteit) van de muziek. Daarbij verlies je de natuurlijke controle over jezelf. Mensen gaan de raarste dingen doen. Muziek wordt dus gebruikt om expres langs de weg van het onderbewuste (duivelse) boodschappen door te geven’<sup>54</sup>. De DJ begeleidt je op een reis naar je innerlijke verlangens. “Muziek schept een bepaalde sfeer omdat muziek zelf iets geestelijks is. Door muziek kun je mensen hypnotiseren en wanneer je ze dan op hun zwakste punt gebracht hebt, kun je in hun onderbewustzijn elke boodschap planten die je maar wilt.”, aldus nogmaals Jimi Hendrix.

Om een bepaalde sfeer op te roepen worden er zelfs aroma-jockeys ingezet die verschillende geuren de zaal in stuurt.

## 5. De boodschap

Elke kunstuiting, dus ook de popmuziek geeft een beeld van de tijd. In enkele decennia is een alarmerende verschuiving te zien wat de inhoud van de teksten en vormen betreft. In de zeventiger jaren waren liefde en romantiek nog veel voorkomende thema’s, naast verwarring, heimwee en verdriet. Dertig jaar later publiceert Radio 3 *de Verrukkelijke 715* en staat op nummer 1 het nummer One van Metallica. Een man is totaal gehandicapt geraakt door een landmijn: ‘Ik wil dood zijn... ik zie alleen maar absolute verschrikking. Ik kan niet leven, ik kan niet sterven.’ De song eindigt met de extreem duistere noodkreet: ‘Ik ben achtergelaten in een leven in de hel’. In de top tien van *de Verrukkelijke 715* vinden we nummers over een universele vergankelijkheid (November Rain – Guns ’N Roses, 2), een minderwaardigheidscomplex en leeg entertainment (Smells Like Teen Spirit – Nirvana, 3), een duivels gekwelde

moordenaar (Bohemian Rhapsody – Queen, 4), een vrouw die sterft tijdens haar bevalling (Lightning Crashes – Live, 5), een relatie vol onbegrip (One, U2, 6), hevig liefdesverdriet (Black – Pearl Jam, 7), desillusie (Stil in mij – Van Dik Hout, 9), en de willekeur van oorlog (Child in Time – Deep Purple, 10). Nummer 8 (Stairway to Heaven van Led Zeppelin) kent weinig grimmigheid en biedt een sprookjesachtige New Age- oplossing. De conclusie moet zijn dat vergankelijkheid, desinteresse, onverschilligheid, extreem relativisme en pessimisme in de hedendaagse popmuziek overheersen. Verveling, agressie en verlorenheid zijn het populaire spectrum binnengedrongen. In 1965 zongen de Rolling Stones (inmiddels multi-miljonair, maar toch...) al terecht ‘I Can Get No Satisfaction’ (ik kan geen voldoening krijgen). Drugs, seks en rock-’n-roll zijn als zout water, wat je dorst niet leest, maar uiteindelijk als vergif werkt. Wat een uitdaging aan de kerk om deze extreme leegte met God, met levend water te vullen!<sup>55</sup>. Wordt een *Living Stone*<sup>56</sup>!

House is de cultuur van de absolute ‘nikserigheid’, is nihilistisch. Het gaat nergens over. Betwijfeld kan worden of house nog tot de toonkunst gerekend kan worden, want van een melodie is nauwelijks sprake en een tekst ontbreekt doorgaans. Men wil het ‘niets’ uitdrukken en een andere werkelijkheid van een ‘hogere’ orde oproepen (transformeren). Wat overblijft is dat house de boodschap zelf is. Dan is christelijke house onmogelijk. Bij house draait het om ingewijd te worden in de eeuwigheid. Volgens een flyer ‘zullen disc-jockeys de muzikale poorten openen naar een heerlijke, lieflijke hel, die je nooit meer zult willen verlaten’.<sup>57</sup>

Maar als God is dood verklaard, zijn er geen normen, geen schepping, maar ook geen toekomst en geen oordeel. De moderne muziek communiceert dit ook, want ze is mijns inziens steeds meer anarchistisch, nihilistisch, hedonistisch, destructief, sadistisch, inhoudsloos, doelloos en hopeloos. De boodschap komt hier op neer: je leeft zinloos en doelloos in deze waardeloze wereld. De leegte die ontstaat door de gedwongen afwezigheid van God, wordt wel met graagte gevuld door zijn tegenstander (=satan). De hoogleraar in de popmuziek prof. R. Boomkens meent dat er een kloof gaapt tussen de fantasiewereld van agressieve teksten en de werkelijkheid onder jongeren. Slechts een klein aantal fans zou de teksten serieus nemen. Alsof dat verwaarloosbaar is. Rapper 2Pac was het grote voorbeeld van de scholier die de Haagse conrector van Wieren doodschoot. De vader van een Brits meisje dat zelfmoord pleegde vond cd’s van Eminem waarin hij zelfmoord bezong. In datzelfde jaar liet een jongen die zelfmoord pleegde, briefjes achter met daarop een tekst van deze blanke rapper. De moordenaars van het bloedbad op Columbine High School waren waarschijnlijk ook op dergelijke manier geïnspireerd.<sup>58</sup>

Is muziek wel los verkrijgbaar van de teksten? Dat het niet alleen maar loze woorden zijn bewijzen wel de veertig tot honderd kerkgebouwen die in Noorwegen zijn afgebrand. De Norwegian Black Circle, voortgekomen uit de extreme antichristelijke muziekstroming black metal, wordt verder verantwoordelijk gehouden voor grafschennis en moord<sup>59</sup>. Songteksten liegen er niet om: politieke, revolutionaire, anarchistische boodschappen worden over de massa’s uitgestrooid. Vaak niet of moeilijk te verstaan, wel eindeloos herhaald. Volgens een verslaggever maakt de christelijke Noorse band Extol op het Flevo Festival snoeiharde hardcore, waarvan de teksten onverstaanbaar zijn<sup>60</sup>. Niet zelden is de ontdekte boodschap onthutsend. De Britse radicale moslim-rapband ‘Fun-Da-Mental’ werft vrijwilligers voor de Jihad (heilige oorlog) in Afghanistan<sup>61</sup>. De Nederlandse groep ‘Toontje Lager’ heeft een ander boodschap: ‘Niks na de dood, dus weg met eeuwig leven, en weg met heiligbrood. Er is niks na de dood, -dus ga maar lekker rood, er is niks na de dood.’ ‘Nu heb ik spijt van al mijn aardse dagen, zo zonder zonde en nooit eens immoreel.’ Inderdaad, Dostojewski schreef al in zijn boek ‘de gebroeders Karamazow’: ‘Als God niet bestaat zijn alle dingen geoorloofd.’ ‘Eminem’ verkondigt: ‘Volg mij en doe exact wat dit liedje zegt: rook weed, neem pillen, ga niet verder met school, vermoord mensen en drink.’ En: ‘Nu is het tijd om jezelf te laten gaan,

er gelden nu geen regels meer'<sup>62</sup>. Eminem werkte inderdaad grote hoeveelheden pillen, drugs en alcohol naar binnenwerken, en werd veroordeeld voor onder meer wapenbezit. In diens teksten heeft hij zijn moeder en zijn ex-vrouw al meerdere keren vermoord. Zijn vader heeft hij nooit gekend, omdat de ellende al begon toen hij een half jaar was bij de scheiding van zijn ouders. Zijn moeder zou een alcohol- en drugsverslaafde zijn. Niet voor niets noemt president Bush Eminem 'de grootste bedreiging voor Amerikaanse kinderen sinds polio'<sup>63</sup>. Hoewel het werk van deze blanke rapper gevuld is met haat inclusief zelfverminkingen, wordt hij door vakgenoten en publiek hoog geëerd.

Oude nummers van de Beatles 'She's leaving home' (ze gaat van huis weg) en 'Meneer de President' van Boudewijn de Groot wezen al in de richting van opstand tegen het (ouderlijk) gezag.

'Neem je een leven, het wordt goedkoop; dood iemand, niemand zal erom huilen. De vrijheid is van jou, doe slechts je plicht, **wij willen alleen maar je ziel.**' zingt Black Sabbath<sup>64</sup>.

Het bekendste lied van de LP van AC/DC<sup>65</sup> is 'Back in Black'. De groep liet een 1300 kilo zware 'helleklok'(Hell's Bell) maken. Hier volgt de tekst in het Nederlands: *'Ik ben een rollende donder –stromende regen- ik kom eraan als een wervelstorm. Mijn bliksem flikkert langs de hemel. Je bent nog wel jong maar je moet sterven. Ik maak geen gevangenen, spaar geen leven, niemand laat zich een strijd ontgaan. Ik heb mijn klok, ik breng je in de hel. Ik krijg je wel, satan krijgt je. Helleklokken ik luid de klokken van de hel. Ik ben brandend heet. Helleklokken Ik geef je zwarte gevoelens over je ruggengraat op en neer. Als je uit bent op het kwade dan ben je mijn vriend. Zie mijn witte licht flikkeren als ik de nacht doorklieft want als het goede links ligt dan zal ik me rechts houden.'*

Bon Scott, van AC/DC die duizenden keren de wereld ingeschreeuwd had 'ik ben op de snelweg naar de hel', stikte in 1980 na teveel alcohol in zijn eigen braaksel en heeft ondervonden of de hel echt zo'n slecht plaats niet is...<sup>66</sup>.

De Amerikaanse communist Sidney Finkelstein wilde zijn ideeën overbrengen door het westen te overspoelen met de muziek van negers, en met name de zogenaamde afro-beat die afkomstig is uit de Voodoo-cultus<sup>67</sup>. Wat vinden onze Afrikaanse broeders en zusters van dergelijke muziek? Een neger-evangelist uit Afrika vroeg zich verbijsterd af hoe het mogelijk was dat zelfs bepaalde gospelmuziek in ons kerkelijk werk geïntroduceerd kon worden<sup>68</sup>.

Bepaalde ritmes worden in Afrika of in Voodoo-ceremonies gebruikt om geesten op te roepen, maar dat wil niet zeggen dat deze ritmes in Zichzelf kwaad zijn. De bepaalde context is hierin beslissend. In het westen kunnen dezelfde ritmes echter gebruikt worden in een totaal andere betekenis, bijvoorbeeld in de negergospel om uitdrukking te geven aan vreugde<sup>69</sup>.

Niet alleen verbaal worden boodschappen overgedragen. De popmusici zijn de inspirerende voorbeelden in kleding, haardracht en vooral gedrag. Muziek zonder teksten heeft evenzeer een invloed en een boodschap. Voor verschillende mensen heeft muziek verschillende associaties. Een zuster die vroeger in de New Age-sferen geleefd heeft en nu sinds 25 jaar samen met haar man een geweldige bediening heeft voor de Heer, wordt gelijk weer aangevallen door de boze, als ze muziek van 'Iona' hoort (Ierse, instrumentale muziek), omdat dit vroeger een invalspoort voor haar was. Voor sommigen kan bepaalde muziek uit hun oude leven dus heel persoonlijk een negatief effect hebben.

## 6. Drugs

Moderne musici zijn de pioniers geweest die drugs probeerden en aanprezen. Drugsgebruik wordt door middel van muziek gepropageerd, maar ook wordt onder invloed van drugs muziek gemaakt.

Propaganda voor drugs is klonk door in liederen als 'Brown Sugar' (van de honderden songs van de 'Rolling Stones' hoort dit lied bij de top) en 'White Rabbit'. 'The Beatles' bezongen

drugs in liederen als ‘Lucy in the Sky with Diamonds’ (LSD), ‘I Get High With a Little Help of my Friends’ en ‘Yellow Submarine’<sup>70</sup>. De voormalige Beatle Paul McCartney belandde in de Japanse cel, toen er 219 gram marihuana in zijn bagage werd aangetroffen<sup>71</sup>. The Beatles lieten zich inspireren door drugs en Transcendente Meditatie van Maharishi Yogi. Het resultaat was het album ‘Sergeant Pepper’s Lonely Hearts Club Band’, doorspekt met verwijzingen naar drugsgebruik.

Acid-rock is rockmuziek gecomponeerd onder directe invloed van druggebruik. ACID is de gebruikersnaam voor hallucinerende drugs zoals LSD. Enkele ACID-rocknamen zijn Jefferson Airplane, The Doors, Jimi Hendrix, Rolling Stones, Pink Floyd. De muziek heeft dan ook veelal een psychedelische (geestverruimende, hallucinerende) werking. Om voldoende (lees abnormale) energie te kunnen hebben en om te kunnen kicken in de nachtelijke houseparty’s zijn hasj, coke, weed, speed en amfetamine nodig. Dertig of veertig euro per nacht voor dit spul, is normaal niet op te brengen tenzij door illegale activiteiten zoals het doorverkopen van gestolen spullen. Veel gezondheidsklachten zijn het gevolg van uitputting en oververhitting door het eindeloze gedans in hete ruimten met een hoge luchtvochtigheid. De drukte, het lawaai en het gedrang komen hier nog bij. Gemiddeld twee op de vijf mensen met gezondheidsproblemen op een houseparty hebben drugs gebruikt. Van de grote dance-evenementen zei in 2001 driekwart ooit wel eens XTC te hebben gebruikt. Verschillende middelen worden door elkaar geslikt en er wordt alcohol bij gedronken. Bovendien wordt in toenemende mate cocaïne gebruikt. Het blijkt dat er verstandiger en gematigder met XTC wordt omgegaan.<sup>72</sup> Om risico’s te verlagen gaf het Ministerie van Volksgezondheid opdracht aan het Trimbos-instituut om voorafgaand aan een feest XTC-pillen te (laten) testen. Dan worden vorm, kleur, breuklijn, gewicht en stoffen die de pil bevat onderzocht<sup>73</sup>. Wat een vreemde service van de overheid, want XTC, speed, coke, GHB enz. zijn nog steeds hard drugs, illegaal en levensgevaarlijk. Het lijkt wel dat de Nederlandse overheid zegt: als je een moord wil plegen, laat dan eerst even controleren of je mes wel scherp genoeg is. En waarom zijn drugs ook al weer verboden? Denk aan de gezondheidsrisico’s: hersenbeschadiging, verhoogde kans op schizofrenie, verzwakking van het immuunsysteem, belemmering in de foetusgroei, negatieve biochemische invloed op de zaadcellen. Een overdosis is makkelijk dodelijk. Een joint bevat 200 giftige stoffen gelijk aan 15 – 20 sigaretten. De schadelijke stof THCd9 blijft 20 – 30 dagen in het lichaam (alcohol 8-10 uur)<sup>74</sup>. Alcohol mag dan gelegaliseerd zijn, het maakt in combinatie met drugs inderdaad meer kapot dan ons lief is. De pillentest, als vrucht van de gedoogcultuur in Nederland geeft een schijnveiligheid. Hoe kun je dit beleid naar het buitenland uitleggen? Kort na dit onderzoek werd deze schijnveiligheid al bewezen. Een slechts 15-jarige meisje stierf aan de gevolgen van het gebruik van XT, ook wel ‘stouterdje’ genoemd. Zij was een van de circa 5000 bezoekers van de Mega Rave Party in Heerlen en bleek driemaal de dodelijke dosis te hebben gebruikt. Deze hardcore houseparty duurde van vrijdagavond 19.00 uur tot zaterdagmorgen 7.00 uur en de politie hield twaalf personen aan die XTC bij zich hadden<sup>75</sup>. Tijdens dit housefeest waren 27 politieagenten aanwezig, naast de eigen bewaking van de discotheek, maar desondanks kon en werd er in drugs gehandeld. Een groot gedeelte van de bezoekers van dit hardcore-evenement verkeerde onder invloed van (hard)drugs en/of alcohol. Veel mensen hadden al pillen geslikt voordat ze het terrein opkwamen. Er hangt dan een sfeer van spanning en sensatie, maar laten we wel ernstig beseffen dat het spelen met onbarmhartig vuur is. Pas nadat ‘dit schaap’ verdronken is, heeft men de put daar gedempt. De burgemeester van Heerlen heeft besloten om mega-raveparty’s in zijn gemeente te verbieden. De persofficier van justitie pleit verder voor het fouilleren en desnoods het laten uittrekken van schoenen of laarzen ter controle door de bewakingsdienst<sup>76</sup>. Op dergelijke houseparty’s hangt een grimmige sfeer. Een illegale houseparty in een voetgangerstunnel onder een snelweg liep uit op arrestanten wegens openlijke geweldpleging, belediging, bezit van

verdovende middelen, geluidsoverlast, illegaal aftappen van stroom, achterlating van allerlei drankverpakking en last but not least het levensgevaarlijk lopen op de snelweg.<sup>77</sup>

Niet alleen onder het publiek vallen doden. Opvallend veel popsterren zijn aan de drugs gestorven, terwijl we dus de destructieve werking van alcohol evenmin moeten onderschatten<sup>78</sup>.

Tenslotte zij opgemerkt, dat terwijl moderne muziek drugsgebruik stimuleert, (psychedelische) muziek van bijvoorbeeld Pink Floyd, op zich luisteraars ook kan doen trippen alsof ze drugs hebben gebruikt. Muziek blijkt de mens dus indringend te beïnvloeden, waardoor hij zich gevaarlijk ver van de werkelijkheid kan wanen.

## 7. Eros

De popzender Sky Radio wil luisteraars werven met dubbelzinnige teksten als ‘In bad met Shakira’, ‘In bed met Jennifer Lopez’ en ‘Opstaan met Robbie’. Eros geeft klantenbinding want losbandige seks is big business en wordt vaak verkocht in combinatie met rockmuziek. Eerlijk gezegd ben ik de tel kwijt geraakt van het aantal vrouwen van Mick Jagger, zanger van de populairste rockband alle tijden: de Rolling Stones. Het moeten er minstens 13 zijn. Desalniettemin op is hij op 11 december 2003 in de adelstand verheven en mag zich voortaan Sir Mick Jagger noemen.

Het was Alan Freed, een plattelandsjongen uit Cleveland, die in 1954 een nieuwe naam zocht voor de muziek die Elvis Presley, Chuck Berry en Gene Vincent op de hitparade bracht. Hij koos de naam “rock ’n roll”, een term ontleend aan het ghetto en die ‘vrijen op de achterbank’ betekent.<sup>79</sup> De erotiek en lust druipen van de teksten en clips af. (Rod Steward, The Rolling Stones, the Doors, The Who, Frank Zappa<sup>80</sup>) Zappa zei eens: ‘Ik ben de duivel z’n advocaat. Wij hebben onze eigen aanbidders die ‘groupies’ genoemd worden. Meisjes geven hun lichamen aan de musici zoals je een offer zou brengen aan een god.’<sup>81</sup> Jim Morrison van de Doors: ‘Jongens, ik hou van wat naakte mensen om mij heen. Pak je vriend of vriendin en bedrijf er liefde mee.’ Hij werd na een optreden op de Filippijnen gearresteerd, omdat hij openlijk op de stage masturbeerde. De punkgroep ‘The Sex Pistols’ laat weinig meer aan de verbeelding over. The Backstreet Boys hebben heel seksueel getinte liedjes en acts: ‘Als je een net meisje wil zijn, neem dan voor jezelf een slechte jongen.’ De Spicegirls promoten voor jonge meisjes vrije seks met bijvoorbeeld: ‘Doe wat je mama zegt, zal ik me niet laten gezeggen, houd je mond gesloten houd je benen gesloten.’ ‘Wie maakt zich druk om wat zij zeggen, want regels zijn er om te breken. Wie heeft ze eigenlijk gemaakt? Maak je eigen regels voor het leven. Kom op en doe het!’ Gevolg?: 1100 abortussen en 4000 geslachtsziekten bij tieners per dag in de VS!<sup>82</sup> In het kielzog van de popsterren zwerven de ‘groupies’ die de sterren vooral met seks verzorgen. Juist door de muziek, al dan niet met drugs, heeft er een sterke normverschuiving plaats. Al lang bestaat de praktijk dat mannelijke popmuzici zich als vrouw aankleden en opmaken; de zogenaamde ‘nichtenrock’<sup>83</sup>.

Decennia geleden kwam het Amerikaanse mannensextet ‘Village People’ naar buiten met hun hits vooral ter promotie van homoseksualiteit<sup>84</sup>.

De schatrijke Michael Jackson, een ex -Jehova Getuige, komt als een zielig figuur over. Na een ongelukkige jeugd wordt hij gekweld door eenzaamheid, anorexia, pillenverslaving, fobieën en een zwakke gezondheid. Bovendien wordt deze megapopster van kindermisbruik beschuldigd, maar is daarvan vrijgesproken. Zijn songs en vooral video’s zaten vol met broeierige erotiek en verwijzingen naar satan en het occulte<sup>85</sup>. Jackson, die zich nu Jacko X laat noemen, heeft zich op dezelfde dag toen hij officieel van kindermisbruik werd beschuldigd, aangesloten bij de zwarte moslimorganisatie ‘Nation of Islam’, die bekend staat om anti-joodse en anti-homoseksuele uitspraken<sup>86</sup>. Net als Alice Cooper (NB predikantszoon), David Bowie, Marilyn Manson en Prince is Jackson bekend om zijn

androgynie (mannen die vrouwelijke kenmerken of gedragingen tentoonspreiden.) De hardrockband “Hell on Earth” (hel op aarde) schaamt zich niet voor bestialiteit in hun shows. De groep ‘Genitortures’ (betekent zoiets als geslachtsmartelingen) bestaat uit sadomasochisten. Hun muziek is metal en in sommige shows voeren ze zodanig perverse SM-stukjes op dat mensen kokhalzend de zaal verlaten. Een verdere stap is seksuele omgang tussen vrouwen en demonische figuren. Dat propageert de groep ‘Venom’. Niets is te dol om de aandacht te trekken en de geldkraan nog meer open te draaien, maar ook wel degelijk om luisteraars met duisternis te beïnvloeden. Hier is beslist meer aan de hand dan aandachttrekkende stunts. Waar laten onze kinderen zich toch mee in?

## 8. Satan

Echt niet alleen de moderne musici kan je van sympathie met de duivel verdenken. Satan was allang inspiratiebron, ook in de klassieke muziek, bijvoorbeeld bij veel opera’s en operettes. Klassieke componisten als Wolfgang Amadeus Mozart zijn eveneens door satanisten gesteund en geïnspireerd. Een van de vele voorbeelden hiervan is Mozarts ‘Die Zauberflöte’, waarin rituelen uit de vrijmetselarij zijn verwerkt<sup>87</sup>. Mozart, maar ook Haydn, was vrijmetselaar, Paganini was satanist, Moessorgski schreef een satansmis. Wagner verheerlijkte zijn opera’s uit de heidense mythologische wereld en werd bewonderd door Hitler. Een klassieke musicus kan evenzeer ten onrechte worden verafgood. En zelfs het idolaat aanhangen van een christen muzikant, -spreker, -leider of -schrijver is de Heer een gruwel. Hoeveel geld en aandacht besteden we aan concerten en cd’s vergeleken met investering in bijvoorbeeld de zending en hulpverlening? Met recht is Hij jaloers, Hij en Hij alléén verdient alle aandacht en aanbidding. De levensstijl van een musicus mag dan voor een christen verwerpelijk zijn, het wordt nog kwalijker als hij wat God verboden heeft door zijn kunst propageert. Privéleven en werk zijn vooral in de moderne muziekwereld dikwijls afkeurenswaardig. Satans invloed is soms in klassieke muziek aanwezig, maar opvallend vaak en openlijk in de moderne muziek.

Volgens Ronald Koops bestaat er een heleboel goede seculiere muziek met goede, neutrale teksten<sup>88</sup>. Niet alles komt uit en is voor de hel. We willen niet overal spoken zien, maar evenmin de kop in het zand steken. De bassist van de groep *Demon* gaf toe dat de gekozen naam alleen maar een truc was om platen te verkopen. De meeste heavy-metalfans trachten alleen maar te choqueren en iets te lijken wat ze niet zijn. Het occulte imago is een van de manieren om zich machtig te voelen en om bij iedereen als slecht over te komen<sup>89</sup>. Dit is echter slechts de halve waarheid. Zo onschuldig en vrijblijvend is het namelijk beslist niet. Een Amerikaans zendingsgezin kocht op verlof rock-and-roll albums. Al spoedig na hun terugkeer werd de vader bezocht door de toverdokter uit het dorp. Hij wilde weten waarom ze hun God hadden verlaten. Dit had de toverdokter geconcludeerd uit de ritmische beat muziek, wat dezelfde beat is die zij toepassen om demonische geesten op te roepen<sup>90</sup>. In de video “They sold their souls for rock ‘n roll’ vertelt een satanspriester dat muziek een zeer geschikt middel is om zielen voor de hel te vergaren<sup>91</sup>. De bisschop van de kerk van satan, Maarten Lamers, schrijft: ‘De kerk van satan is van oordeel, dat de huidige popmuziek veel waardevolle elementen bevat, ook in levensbeschouwelijk opzicht. Daarom wordt deze muziekvorm door de kerk in ieder op zich gesteund. Popmuziek is als zodanig een uitstekend voertuig voor het verbreiden van de satanische gedachte.’<sup>92</sup> De gitarist Robert Johnson, de leden van de groep Metallica en artiest Marilyn Manson gaven openlijk toe hun ziel aan de duivel te hebben verkocht, in ruil voor een succesvolle muziekcarrière. De ‘shockrocker’ Manson, die eigenlijk Brian Warner heet, gaf eerder aan herinnerd te willen worden ‘als de persoon die een eind maakte aan het christendom’<sup>93</sup>. Zanger Alice Cooper vertelde dat satan tijdens het optreden gedeeltelijk de zang en de acts over nam. In 1968 werd Ginger Baker,

drummer van The Cream, gevraagd naar zijn emoties tijdens een uitvoering. Hij antwoordde: 'Het overkomt ons vaak –het voelt alsof ik mijn instrument niet bespeel, iets anders bespeelt het en datzelfde bespeelt alle drie onze instrumenten [verwijzend naar de rest van de groep] Dat bedoel ik als ik zeg dat het je soms bang maakt. Het overkomt ons vaak.' Satan blijkt een geweldige inspirator te zijn: Een tiener luisterde naar de radio en deelde telkens iets van de woorden mee van de songs die hij nooit eerder had gehoord. Toen hem gevraagd werd hoe hij dit kon, antwoordde de zestienjarige dat dezelfde demoon als die hij kende, de songs geïnspireerd had. Hij legde ook uit dat hij tijdens 'acid-trips' demonen enkele songs kon horen zingen die hij later precies zo op opnamen van psychedelische rockgroepen terughoorde.<sup>94</sup>

Gothicaanhangers tonen veel interesse in rituelen en magische praktijken en voeren deze ook daadwerkelijk uit. Men is met name nieuwsgierig naar alles wat te maken heeft met zwarte magie en de duistere kwaadaardige transcendentie, zoals magische muziek, liederen, gezangen, spreuken, vervloekingen, symbolen en handelingen. Men zoekt rituelen en ceremonies op waar bovennatuurlijke krachten worden opgeroepen, en brengt deze occulte kennis in praktijk.

De gothicbeweging is zeer eclectisch omdat het uit alle occulte en magische tradities zijn rituelen haalt, zoals uit wicca, neopaganisme, satanisme, zwarte magie, boeken van Aleister Crowley enz. Ook is er sprake van een eigen creatieve occulte traditie om zelfgemaakte magische praktijken te creëren. Starhawk noemt dit zelf creëren van occulte praktijken de 'creatieve traditie' binnen de magische occulte wereld.

Uit de verschillende interviews was het zeer duidelijk dat de meeste gothicaanhangers geloven in wicca of neopaganisme. Daarnaast waren er ook velen bezig waren met occulte of magische praktijken. Het meest gepraktiseerde occulte verschijnsel is het leggen van tarotkaarten, hetgeen volgens de gothicaanhangers daadwerkelijk effectief werkt. Daarnaast wordt er volop in esoterische en occulte werken gelezen en gestudeerd zoals de werken van Aleister Crowley en 'The Satanic Bible' van Anton LaVey. Het lezen en bestuderen van esoterische en occulte werken wordt als rustgevend beschouwd en ervaren.<sup>95</sup>

Het oog wil ook wat. Een zondig mens wil bedrogen worden. Dat kan uitlopen op een gevaarlijk gezichtsbedrog. De rockmusical 'Hair' was een grove aanval op de kerk. Alles wat God verboden heeft wordt daar juist aangeprezen. De opvolger van Hair was 'Oh Calcutta', met als regisseur Maarten Lamers, tevens de Nederlandse bisschop van de satanskerk. 'Godspell' en 'Jesus Christ Superstar' zijn razend populair geworden. De schrijvers Tim Rice en Andrew Lloyd Webber hadden met deze kaskraker-opera de bedoeling om de zielige Christus door de ogen van de wijze Judas te bekijken en hem niet als God maar als mens uit te beelden<sup>96</sup>. Begeleid door prachtige, meeslepende muziek en knappe artistieke filmopnamen wordt het historische verhaal voor de massa's verdraaid. Jezus is hier de zwakke mislukkeling. Deze ontheiligende tragikomedie is misleidend. Voor de onwetenden wordt Jezus alleen maar een uitgedoofde superster.

'Ghouls, attack the church, crush the holy priest, turning the cross towards hell, ride in satans flames.' (Demonen, val de kerk aan, vernietig de heilige priester, draai het kruis richting de hel, rijdt in satans vlammen) Dit betekent dus het kruis van Jezus naar beneden omdraaien in het satansteken. Zie daar een schokkend citaat uit de death-metalband "Morbid Angel".

Housers zeggen dat satan op party's zelf aanwezig is. Er worden demonen opgeroepen door satanisten. Openlijk wordt op houseparty's gezongen dat satan jongeren voorbereidt op de heilige oorlog tegen God. Op een groot scherm was plotseling Jezus aan het kruis te zien, waarna een duivel met rollende ogen Hem ervan af rukte.<sup>97</sup>

In Duitsland is het satanisme schrikbarend in opkomst. Naar schatting van deskundigen tellen onze oosterburen tussen de 3000 en 5000 radicale satanisten, duivelvereerders die bereid zijn om tijdens rituelen mensen te offeren. De helft van de Duitse jongeren gelooft in astrologie, 54 % gelooft in God. Satanisme is ook onder de Duitse jeugd populair. Kenmerkend voor jeugdsatanisme is het protest tegen de christelijke cultuur. De intensiteit kan zo hevig zijn dat jonge satanisten in hun blinde haat niet zouden terugschrikken voor een moord<sup>98</sup>. Hoe het met de Nederlandse jeugd voorstaat is mij niet bekend, maar ik vrees niet veel beter.

Dat satan steeds openlijker genoemd en vereerd wordt moge duidelijk worden. Na onderzoek concludeert het lid van de werkgroep Popcultuur en spiritualiteit van de Landelijke Hervormde jeugd Raad dat ‘de huidige popkulturen een grote mate van religiositeit vertonen’.<sup>99</sup> De modernste muziek is niet alleen opvallend religieus, maar ook antichristelijk, maar zelfs satanisch geworden. Ongekend populair zijn ‘The Beatles’ geweest. John Lennon van deze popgroep zei: ‘Wij zijn populairder dan Jezus’ en ‘Ik weet dat de Beatles succes zullen hebben als nog geen andere groep. Ik weet het precies –want voor dit succes heb ik de duivel mijn ziel verkocht.’<sup>100</sup> en ‘Jezus is een knoflook etende, stinkende, kleine, gele, vette, fascist-bastaard, katholieke spanjaard’<sup>101</sup>. Popster en idool Elvis Presley, die in de vijftiger jaren nog ontroerende gospels zong, is extreem verafgood. Over deze ‘king of rock ’n roll’ schreef een biograaf godslasterlijk: ‘The artist or the leader dies for our sins, after permitting us to enjoy them’ (De artiest of de leider sterft voor onze zonde, nadat hij toestond dat we van hen zouden genieten.). Hij meende dat Elvis een messias was<sup>102</sup>.

Net zo als bij de introductie en promotie van drugs en vrije seks, was muziek ook hier weer het middel om muzikanten en vooral de fans van God af te leiden, en wel naar de oosterse afgoderij. De sterren zijn voorgegaan naar het oosten, daar waar de wijzen zouden zijn met hun yoga en (transcendente) meditatie, hare krisjna mantra’s. Wijlen Beatle George Harrison oriënteerde zich op Indiase muziek en reisde in 1968 met zijn band naar India. Daar zat hij met de invloedrijkste band ter wereld vol ontzag aan de voeten van de yogi Maharishi Mahesh die hen beïnvloedde<sup>103</sup>. Hij veranderde subtiel in zijn lied ‘My sweet Lord’ ‘halleluja’ in ‘hare krisjna’.<sup>104</sup>

In een popblad stond een artikel over de death-metal band ‘God Dethroned’ (God ontthroned (!)), compleet met foto van de vier bandleden met scherpe punten (kogels?!) aan hun armen. Titels als ‘Ravenous’ (vraatzuchtig), ‘No Mercy Festivals’ (geen genade festivals), ‘Bloody Blasphemy’ (verdomde godslastering), ‘The Grand Grimoire’ (het grote toverboek (Frans)) voor ‘Morbid Angel’ (ziekelijk engel), ‘Cannibal Corpse’ (lijk van een kanibaal), ‘Obituary’ (overlijdensbericht), ‘Hate Eternal’ (eeuwige haat) geven een indruk waar het om te doen is. De schrijver wijdt daar echter opvallend geen letter aan<sup>105</sup>.

Mick Jagger van de Rolling Stones zegt dat Anton la Vey, de oprichter van de eerste satanskerk en schrijver van de satansbijbel, hen heeft geholpen met het inspireren van onder andere het lied ‘Their Satanic Majesties Request’ (Hun verzoek van de satanische majesteiten) en ‘Sympathy for the devil’, waarin het werk van satan verheerlijkt wordt tijdens de kruisiging van de Here Jezus<sup>106</sup>. Jagger gaf toe: ‘Inderdaad, popmuziek is het terrein van de satan.’<sup>107</sup> Opvallend dat uit een oeuvre van honderden songs uitgerekend dit de tophit is van deze top-popgroep. Zij organiseerden een gratis concert. Voor de beveiliging huurden de Stones de Hell’s Angels in (!). Wat een vredelievend flowerpower-evenement moest worden, liep genadeloos uit de hand. De angels takelden bezoekers toe met biljartkeus en messen. Eén bezoeker overleed tijdens het concert, volgens sommigen tijdens het nummer Sympathy for the devil. Waar of niet, de Stones hebben het nummer zes jaar niet gespeeld<sup>108</sup>. Wel is dit lied gekozen tot een onofficieel nationaal volkslied voor satanisten<sup>109</sup>. Een ander lied van satansaanbedding van deze groep is ‘Goats Head Soup’ (geitenkoppensoep), dat tijdens een echt Haïtiaans voodoo-ritueel is opgenomen. De geitkop is een symbool voor de satan en de Stones hebben hier bewust voor gekozen. Ook oud zijn de teksten: ‘Dance with the devil’,



‘We sold our soul for rock and roll’ (Black Sabbath). Led Zeppelins teksten komen uit oude toverboeken en de muziek ontvangt men uit spiritistische seances. Satanist Alister Crowley, heeft als centrale waarde: ‘doe wat je wil’ – dit is de vervulling van de wet. Hij heeft grote invloed gehad op de bevordering van satanisme, drugs, (homo)seksualiteit, playboy, enz. Ozzy Osbourne, de Beatles, de Rolling Stones, David Bowie zijn door deze satanist beïnvloed<sup>110</sup>. De band Queen zingt in haar lied ‘Bohemian Rhapsody’ ‘Beëlzebul has a devil put aside for me’ (Beëlzebul heeft een duivel apart gehouden voor mij)<sup>111</sup>. De naam KISS (SS in runentekens geschreven) herinnert sterk aan Hitlers SS, waardoor zij niet in Duitsland mochten optreden. KISS schijnt de afkorting te zijn van ‘*Knights (of Kids of Kings) in Satans Service*’ (ridders of kinderen of koningen in satans dienst). Vreemd dat de oprichters van deze band nota bene de *joodse* Paul Stanley (Stanley Harvey Eisen) en Gene Simmons (Chaim Witz) zijn.

Dat de satanische invloed alleen maar is toegenomen blijkt uit drie recente dikke catalogi<sup>112</sup>. Een greep hieruit onthult al snel heel duidelijk uit wat voor bron de te koop aangeboden artikelen komen. Zoals al bekend, blijkt Engels de voertaal van de jeugd te zijn. Opvallender is dat veel muziek met accessoires religieus geladen is, maar dan wel van een schokkende, godslasterlijke en satanische lading! De teksten van black metal zijn over het algemeen glashelder: dood aan het christendom en alle lof voor satan. Zoals uit de geschiedenis blijkt moeten deze woorden wel degelijk serieus genomen worden. De meeste antichristelijke bands blijken te zijn voortgekomen uit streng protestantse kringen<sup>113</sup>.

Hieronder een lijst met vele voorbeelden om aan te tonen dat het niet een enkel incident betreft. Zowel de illustraties als de teksten op de platenhoes van vroeger van de L.P.’s en nu van de **cd**’s openbaren de aard van de muziek. De volgende naamteksten zijn te lezen: Angelcorpse: Iron, blood and blasphemy (Lijk van een engel: ijzer, bloed en godslastering), Annihilator: refreshing of the the demon (vernietiger: verfrissing van de demon), Cenobites: Demons to some ...angels to others (Kloosterlingen: demonen voor sommigen, engelen voor anderen), Children of Bodom: Hatebreeder, en Follow the reaper (Kinderen van Bodom: haatfokker en Volg de man met de zeis (de dood dus WJPH)), Death: Spiritual healing, (Dood: geestelijke genezing), Deicide: legion (Godsmoord: legioen)(Als personificatie van de antichrist maakt deze groep muziek die als doel heeft het christendom te vernietigen op allerlei manieren.), Entomed: Sons of satan praise (Begraven: zonen van satans lofzang), Faith No More: the real thing (Geen geloof meer: het ware), God Detroned: The Great Grimoire (God onttroond: Het grote toverboek), Immortal: Pure holocaust (Onsterfelijk: Zuivere volkerenmoord (van de Joden)), Impaled Nazarene (Gespietste Nazarener), JBO: Blastphemie (dubbelzinnig naam: vloek / opblaas en godslastering), Killer Barbis: Sin is in (Moordpoppen: zonde is in), Kreator: coma of souls (Schepper: zielelaap), Malevolent Creation: the ten commandments (Boosaardige schepping: de tien geboden), Murderdolls: Perfect pissed off beautiful I’M God (moordpoppen: volmaakt woest zijn op iemand prachtig ik ben God), The Bones: bigger than Jesus (de beenderen: groter dan Jezus), Das Ich: Anti’christ (Het ik: antichrist), Judas Priest: Demolition (Judas priester: vernieling, vernietiging) en Screaming for vengeance (Schreeuwen om wraak) en Sin after sin (Judas priester: zonde na zonde), Rotting Christ: Genesis (rotte Christus: Genesis), Slayer: God hates us all (Moordenaar: God haat ons allemaal), Sodom: ‘Til death do us unite, (Sodom: tot de dood ons verenigt) Venom: welcome to hell (Gif: welkom in de hel), Witchhunter: gravedigger (heksenjager: grafdelver). Van ‘Morbid Angel’ is het lied ‘blessed are the sick’ (Ziekelijke engel: zalig zijn de zieken). De leden van deze Death Metal band blijken fascisten te zijn. Behalve de inhoud van de teksten is bij veel Black Metalbands de podiumact erg belangrijk: verkleedpartijen en sterke symboliek zorgen voor een demonische, agressieve en nihilistische uitstraling<sup>114</sup>.

Op **T-shirts**, waardoor men dus een boodschap uitdraagt, zijn de volgende kreten te lezen: Anathema (vloek), Antichrist, een rond verkeersbord met rode rand daarin een zwart kruis in een wit veld met een rode streep erdoor met tekst: Bad religion (slechte godsdienst); Immortal: sons of northern darkness (onsterfelijk: zonen van de noordelijke duisternis); pentagram met daaronder: Protected by Witchcraft (Beschermd door hekserij), God's busy (duiveltje eronder) Can I help you?? (God is druk bezig, kan ik je helpen?) Ozzy Osbourne: Prince of darkness (prins der duisternis); Slayer: demon face (doodslager: gezicht van een demon); Korn: Voodoo Doll (Voodoo pop); Gothenburg: 666, Agnostic Front: love to be hated (Agnostische front: liefhebben om te haten); Cradle of Filth: touched by Jesus (bakermat van vuiligheid: aangeraakt door Jezus) Deze band noemt zich 'supreme vampyric evil (uiterst vampierachtige slechtheid) en legt dus de nadruk op de schoonheid van het kwaad. De boodschap van Cradle of Filth is: 'als je gelooft in jezelf is alles mogelijk, doe wat je wil doen'. In een popblad zag ik een foto van een T-shirt met de schokkende tekst: 'Joy to the world Sing for satan!'<sup>115</sup>.

Opvallend veel doodskoppen, pentagrammen, omgekeerde kruizen, draken, bokkenkoppen, duivels en demonen, galgen, 'Sacred talismans' (heilige amuletten), kristallen bollen, zwaarden zijn er te zien. In deze catalogi worden ook geweld- en seksvideo's, zwaarden en dolken, boeken over hekserij en voodoo, weedbladeren, stickers o.a. het ichtus-symbool met daarin de naam satan, zelfs schedels te koop aangeboden. Blijkbaar is er een markt voor.

**Posters en flyers** liegen er ook niet om. Satan afgebeeld als bok en doodshoofden staan garant voor een heftig concert. Wat denkt u van deze: 'Club Nightmare BACK FROM HELL' (Club nachtmerrie terug van de hel) en 'From the gates of HELL NiPa Events Presents: Night of the DEMONS.' Onder dit opschrift van een poster is te zien hoe een vastgebonden man (clown) door ontelbare wezens met messen of zwaarden wordt bewerkt. Met recht hardcore. Verder las ik namen als 'Christan Death' (christelijke dood), 'Lover of Sin' (liefhebber van zonde), 'Diet of Worms' (wormendieet).

De Overijsselse death metal-groep 'Altar' (altaar!) heeft op Wáldrock haar vierde cd gepresenteerd: 'In the name of the father' (in de naam van de vader) met kritiek op het christendom. De eerste cd heet trouwens 'Youth against Christ' (jeugd tegen Christus). Concerten werden op last van een burgemeester vaak afgelast. Het gaat zanger Edwin Kelder niet zozeer om God zelf, maar om de christenen<sup>116</sup>. Dit alles laat de luisteraar niet onberoerd. Bezetenheid door demonen kan het gevolg zijn.<sup>117</sup>

### **Antisemitisme en neo-nazisme**

Muziek blijkt een machtig middel om een boodschap over te dragen. Ook een politieke of racistische boodschap, die voortkomt uit en leidt tot de hel. Niet alleen de christenen moeten het telkens van satan ontgelden, ook de Joden. God is onaantastbaar en onoverwinnelijk, maar zijn volk of kinderen worden wel als een prooi door de duivel belaagd. De Noorse Kristian Vikernes, die als overtuigd paganist (heiden) en nationaal-socialist zijn naam veranderde in Varg (betekent wolf) Vikernes, is veroordeeld tot 21 jaar voor moord en drie brandstichtingen in diverse kerken. In de gevangenis speelt hij gewoon verder Black Metal in zijn eenmansband Burzum. Zijn muziek wordt verkocht in allerlei platenwinkels ondanks de met hakenkruisen geïllustreerde cd hoesjes. Varg Vikernes was een van de eerste Black Metaltypes die paganisme verbond met de nationaal-socialistische ideologie. Hij ziet overeenkomsten in de strijd tegen de christelijke en Joodse religie en de ideologie van het nationaal socialisme. Hij strijdt tegen de wereldoverheersing van de Joden.

Het 850-jarige kerkgebouw in het Noorse plaatsje Gjerpen, werd na een langdurige restauratie een van de mooiste kerkgebouwen van Noorwegen, maar is kort erop beklad en in brand gestoken. Twee verdachten van rond de 25 jaar oud met neonazistische sympathieën zijn gearresteerd<sup>118</sup>.

Van de Duitse Black Metalband 'Absurd' geldt hetzelfde als voor Burzum. Drummer Jarl Flagg Nidhoegg (pseudoniem van Hendrik Möbus) van 'Absurd', vermoordde met twee anderen een in zijn ogen te linkse medescholier. Hiervoor zat hij vijf van de acht jaar cel uit, maar dat had hij er graag voor over. Het zien van de angst in iemands ogen op het moment van de moord noemde hij een geweldige ervaring. 'Absurd' brengt de Hitlergroet tijdens de concerten en boycot producten waarvan men weet dat ze door Joden zijn vervaardigd. De satansgroet of bokkegroet (vuist waarbij alleen de pink en wijsvinger omhoog steken) zien we trouwens ook steeds meer bij concerten. Het platenlabel van 'Absurd' heet 'Darker than Black Records' (donkerder dan zwarte platen/ opnames). Dit label brengt platen uit van bands uit de paganistische/nationaal-socialistische hoek, zoals Kristallnacht. Deze band zegt dat zij aanhangers zijn van een arische oorlog tegen de Joden, communisten, homoseksuelen, buitenlanders en allen waarvan zij vinden dat ze niet in Frankrijk thuishoren. De Nederlandse distributeurs van 'Darker than Black Records' is o.a. Daimonion (!) uit Schiedam. Het fascistische Amerikaanse label 'Dungeons of Darkness' (kerker van duisternis) heeft een verzamel-cd uitgebracht van nationaal-socialistische Black Metalbands. Bij de eerste 88 exemplaren ontvangt de besteller een zakje met zand dat afkomstig is uit Auschwitz! Het openingslied van het album Slayer van de groep Def Jam: Reign in Blood (Doodslag: Regeren in bloed) begint met de woorden: Auschwitz, wat pijn betekent.

Een Nederlander maakte een omstreden clip voor een digitale videoreclame voor het niet bestaande technofeest 'Housewitz'. In het filmpje is onder meer een hek met de inscriptie 'Tanzen macht frei' (Dansen maakt vrij) te zien, een verwijzing naar de poort van het voormalige concentratiekamp Auschwitz met de tekst 'Arbeit macht frei'. Na twaalf dagen hadden al een kwart miljoen mensen deze clip via internet bekeken.<sup>119</sup>

Def Jam vertelt ons dat de brute dokter van het Nazi-concentratiekamp Joseph Mengele, de 'Engel des Doods' was: een 'sadist van het nobelster soort' die 'zwoegde ten bate van het Arische ras' en 'opereerde zonder verdoving.'<sup>120</sup> Frankrijk kent een zeer groot aantal nationaal-socialistische black-metalbands en vanuit die kringen zijn ook aanslagen gepleegd, islamieten en Joden gemolesteerd en begraaftplaatsen ontheiligd<sup>121</sup>. De Franse minister van Binnenlandse Zaken wil maatregelen nemen tegen racistische rap, bijvoorbeeld de groep Sniper<sup>122</sup>. Vervolgens is er een Nederlandse Black Metal band die 'Holocaust' heet en een cassette 'Holocaust revival' uitbracht. En wat te denken van de hoesetekst 'zeg Roodkapje waar ga je henen? Naar de gaskamer.' Daarop volgt een doffe dreun. Na veel herhalingen wordt één letter veranderd: 'Zeg Joodkapje waar ga je henen? Naar de gaskamer.'<sup>123</sup> Muziek wordt dus gebruikt om politieke propaganda te verspreiden. Het zou zeker niet de eerste keer zijn dat extreem rechts probeert via een subcultuur toegang te krijgen tot de hoofden van jonge mensen<sup>124</sup>. Ondanks protesten van het Centrum Informatie Documentatie Israël (CIDI), heeft de burgemeester van Eindhoven besloten om een concert door twee extreemrechtse, antisemitische Duitse bands niet te verbieden. Het betreft hier 'Rassenhass' en de in fascistische kringen populaire skinheadband 'Oidoxie'. De laatste groep bezingt Zyklon B, het gas waarmee miljoenen Joden zijn vergast. Dit concert heeft, volgens de landelijke antifascistische organisatie AFA, als motto 'Rock gegen ZOG' (Zionist Occupation Government), mag dus toch doorgaan nota bene nog wel een dag voor de herdenking van de Kristallnacht<sup>125</sup>. Omdat de Kroatische muziekgroep Thompson nazi-sympathieën aanhangt, is hun concert in Amsterdam-noord wèl afgelast. Veel (3700) fans, die zelfs met bussen uit België en Duitsland kwamen, waren te laat ingelicht en kwamen dus tevergeefs<sup>126</sup>.

De leider van de rechts-extremistische Duitse popband Landser, Michael Regener, is wegens raddraaijerij tot drie jaar en vier maanden celstraf veroordeeld. De rechtbank in Berlijn achtte bewezen dat hij met zijn twee medemuzikanten nazi-propaganda heeft verspreid en zich aan opruiging schuldig heeft gemaakt. Zeker vier teksten op hun cd's wekken haat en geweld op<sup>127</sup>. De Nederlandse rapgroep Nieuwe Allochtone Generatie (NAG) zingen in hun lied Kankerjoden 'Moslims weten dat de wereld binnenkort vergaat, jullie joden moeten weten dat ik jullie haat. Het gaat verder over doden van vieze Joden'<sup>128</sup>.

Op een school/discofeest zag en hoorde ik zelf jongens heftig dansen op de eindeloos herhaalde tekst 'Sieg Heil'. Deze jongelui ontbreekt het aan gezond historisch besef. En als zij zich wel bewust zijn van de herkomst van deze uitroep, dan hebben zij er blijkbaar geen moeite mee om bewust of onbewust te shockeren.

Veel jeugd zal waarschijnlijk niet de ernst en de realiteit van dit alles inzien, maar het puur onschuldige vinden. Maar de geestelijke wet 'Wie u (Jacob Israël) vervloekt, zij vervloekt en wie u zegent zij gezegend. (Gen.27:29, Jes.54:15) geldt en werkt.

God, hemel, satan en hel zijn voor de meeste jonge mensen slechts onschuldige verzinsels. Met satan kun je anderen shockeren. Satan vindt ongeloof in hem prima, want dan kan hij ongestoord zijn destructieve werk doen. Hij laat zijn masker steeds meer vallen. Hij blijkt aanbeden te willen worden, in ruil bijvoorbeeld voor beroemdheid. Helaas wordt hij onvoldoende serieus genomen. Vroeger werkte hij nog bedekt.

In de jaren 1983 -1985 werden we opgeschrikt door zogenaamde '**omkeertechniek**' of '**terugspoeltechniek**' of '**backward masking**'<sup>129</sup>. Christenonderzoeker van Baaren uit Nederland Yaroll uit Amerika bracht dit aan het licht. Hij schreef dat als rock-artiesten deze terugspoel-en vermommingstracks op hun LP's overnemen, de satanskerk dan een lucratief contract aanbiedt, dat naast geldelijke vergoeding de belofte inhoudt, dat als iemand in de sector waarin hij werkzaam is, iets van het occulte laat doorwerken, satan in ruil daarvoor bepaalde voorrechten verleent.

Sommige componisten hebben de bedoeling om het bewustzijn van de hoorders onbewust te beïnvloeden. Toenmalig staatssecretaris van der Reijden van volksgezondheid bevestigde dat wetenschappelijk voldoende is vastgesteld dat de omkeertechnieken het gedachtepatroon onbewust kunnen beïnvloeden. Zo gebruikten 'The Beatles' als een van de eersten de omkeertechniek in hun lied 'Ob-la-di, ob-lada, live goes on, bra, la la la la, live goes on'. Omgekeerd zou dit worden 'Hi devil, he's devil.' (hallo duivel, hij is een duivel)<sup>130</sup>. De groep 'Queen' (koningin) zong het lied getiteld 'Another one bites the dust' (nog een / een andere bijt in het stof), dat omgekeerd te horen geeft: 'Start to smoke marihuana' (begin met het roken van marihuana) en elders: 'satan mag geen beperkingen worden opgelegd'<sup>131</sup>. Op het nummer van Black Oak Arkansas 'When electricity came to Arkansas' (toen elektriciteit in Arkansas kwam) hoort men op een onduidelijk klinkend deel geschreeuw van de groep in nauwelijks verstaanbare woorden. Als dit deel in tegengestelde richting wordt afgedraaid, hoort men duidelijk: 'satan, satan, hij is god, hij is god.', afgesloten met satanisch gelach. Het nummer 'Stairway to heaven' (trap naar de hemel) van Led Zeppelin, hoort men 'er is nog tijd om een andere weg te kiezen'. Achterstevoren afgedraaid hoor je echter: 'Mijn dierbare satan, niemand anders baande de weg'<sup>132</sup>. En achteruit gedraaid geeft dit ook te horen 'Oh, I will sing because I live with satan' (o, ik zal zingen omdat ik met satan leef)<sup>133</sup>. Is de menselijke geest in staat om deze verborgen boodschappen te decoderen? De producenten van deze techniek blijken hiervan in elk geval wel van overtuigd! Naar aanleiding van zijn openlijke waarschuwingen hiertegen, ontving de heer J.J. Frinsel sr. een brief van het genootschap van 'de tempel des doods': 'Publiceer niets meer over de praktijken van onze Heer Satan als uw leven u lief is. Probeer ook niet de erbij betrokken artiesten ervan te overtuigen dat ze er verkeerd aan doen om aan dit soort praktijken mee te werken, want wij hebben ons reeds

geïnfiltreerd in de platenindustrie en kunnen zodoende door allerlei moderne technieken de boodschap van Satan verspreiden en zo een hel op aarde creëren met Satan als enige Heer en Meester. Niets kan en niets zal ons stoppen bij deze voorname missie'<sup>134</sup>. Wat een satanische grootspraak. De echte waarheid verkondigt het lied: 'Heel het rijk der duisternis weet wie Jezus Christus is, Hij is de hoogste Heer!'<sup>135</sup>.

Naar aanleiding van de beschuldigingen van stichting Moria, uitgever van de brochure '(Verborgen) gevaren in de popmuziek' (auteur J.I. van Baaren), sleepte in 1985 de Satanskerk deze stichting voor de rechter. De Satanskerk voelde zich namelijk nota bene 'in eer en goede naam aangetast.' Ten onrechte zou de satanskerk maatschappijondermijnend werken en jonge mensen aanzetten tot zelfmoord. De christen-advocaat van stichting Moria las echter voor uit de satansbijbel: 'Allen die in God geloven worden vervloekt.' Ook volgde een instructie hoe de satanist een vijand moet vernietigen<sup>136</sup>. Hoewel de rechter het niet als zijn taak beschouwde een oordeel te geven over geschillen van levensbeschouwelijke aard, achtte hij st. Moria niet schuldig aan onrechtmatige uitlatingen ten aanzien van de eer en goede naam van de Kerk van satan. De kerk van satan bleek bovendien geen rechtspersoonlijkheid toe te komen<sup>137</sup>.

Een christen hoeft voor deze vreemde techniek niet bang te zijn. Immers 'Hij die in ons is, is meerder dan die in de wereld is.' (Jac.4:7) We kunnen de duivel hier ook overschatten. Als we zo makkelijk te beïnvloeden zouden zijn, wat zou er dan allemaal aan negatieve maar ook aan positieve dingen in ons onderbewuste brein rondspoken, als we wat we horen ook nog zouden omdraaien? Is de mens werkelijk zo makkelijk te manipuleren? Kan satan om de vrijheid van de mens heen om ja of nee tegen hem te zeggen, komt hij zomaar binnen zonder invalspoort?<sup>138</sup>

## 9. Geleidelijke verandering

Wordt deze verborgen omkeertechniek nog toegepast? Waarom zouden ze, nu het publiek van openlijke satansaanbidding echt niet wakker blijkt te liggen, integendeel. 'Thank you very much for the darkness'(Ontzettend bedankt voor de duisternis) en 'You're in Hell' (Je bent in de hel), waren vroeger teksten die alleen gebruikt werden bij hardcoreparty's., maar zijn nu ook op de dance parade te horen<sup>139</sup>. Steeds wijder en openlijker openbaart satan zijn ware aard: satan, de vorst der duisternis, is inderdaad de mensenmoordenaar van het begin<sup>140</sup>. Zijn doel is het brengen van ongeluk, dood en verderf. De schitterende schepping van God wil hij zoveel mogelijk vernietigen. Satan probeert zoveel mogelijk mensen te vergiftigen met angst, haat, depressie, onverschilligheid, vernielzucht, onrust, chaos, wetteloosheid, emotieloosheid, het horen van stemmen, cynisme, hardheid, egoïsme, rebellie tegen God en medemensen, eenzaamheid, liefdeloosheid, en tenslotte (zelf)moord. En vanaf zijn oorsprong is het te doen om zelf aanbeden te worden. Zijn tactiek lag in de geleidelijke doch gestage infiltratie van decennia en in de misvorming en verruwing van de popmuziek.

Is het niet alarmerend en schokkend te constateren dat in betrekkelijke korte tijd er een geweldige verschuiving in acceptatie van muziek is opgetreden? Veel muziekgroepen in deze verhandeling genoemd, bestaan al lang niet meer. Toch zijn ze een vermelding waard om de ontwikkeling in enkele decennia te kunnen waarnemen. Terwijl de heupswingende 'King of Rock 'n Roll' Elvis Presley (die na zijn dood nog als een god werd vereerd en postuum tientallen miljoenen dollars verdiende), slechts gefilmd mocht worden vanaf zijn heupen, is inmiddels niets te dol, dwaas, gevaarlijk of verboden. Elvis stond te swingen met zijn heupen, maar kwam niet van zijn plaats. De Beatles ook niet. Het hele idee van een zanger annex frontman die niet alleen zingt, maar ook over het podium heen en weer rent is begonnen met Mick Jagger van de Rolling Stones. Zij waren de grote trendsetters. In 1967 verscheen van de

Rolling Stones op een single 'Let's Spend the Night Together' (Laten we de nacht samen doorbrengen). Tijdens de promotie voor het eerste nummer in de Ed Sullivan's tv-show wordt Mick Jagger gedwongen om de woorden te veranderen in 'Let's Spend Some Time Together'. (Laten we samen wat tijd doormaken.) Het hek was van de dam, wat fataal werd voor schapen zonder herder. Dat er geen keurig gekapte musici compleet met stropdas meer optreden is niet alarmerend, maar wel dat het klimaat zodanig in de muziekwereld is veranderd dat openlijk de satan aanbeden wordt. Wie is zich deze geleidelijke doch gestage en dramatische ontwikkeling bewust? Wie ligt er van wakker? Het is tekenend dat protesten en waarschuwingen hiertegen nagenoeg ontbreken. Juist de geleidelijke verandering is zo verraderlijk. Een kikker in een pan met heet water gegooid, zal eruit willen klauteren. Maar een levende kikker in koud water kun je rustig laten doodkoken...

## 10. Dood

Je bewust maar ook onbewust openzetten voor de satan is niet vrijblijvend. Demonen, satans handlangers, komen graag binnen om de macht over te nemen, zodat je een slaaf wordt van muziek, trance en drugs. Je vlucht uit de realiteit de dood tegemoet. Op die manier ben je een willig instrument in zijn macht. Niet verwonderlijk dat dergelijke muziek je agressief en destructief maakt. Vandalisme en geweld zijn een logisch gevolg. Veel moderne muziek spiegelt de volgende boodschappen voor en communiceert deze: het ultieme geluk is losbandige seks, geweld, opstand, wetteloosheid, moord en suïcide. De zin van het leven is er niet, alles is zinloos. Gealarmeerde vrouwen in Amerika brachten het toenemende aantal zelfmoorden en zwangerschappen onder tieners in verband met de inhoud van veel songteksten. Zij citeerden een deel van de tekst van de groep Metallica: 'I had lost the will to live, there is simply nothing more for me, I need the end to set me free, death greets me warm, I would just say goodbye' ('Ik had de wil om te leven verloren. Er is gewoon niets meer voor mij, ik heb het einde nodig om te bevrijden. De dood begroet me hartelijk. Ik neem daarom maar afscheid'). Het is echter een ernstig misverstand dat de dood de oplossing is voor dit teleurstellende leven. Ieder mens heeft eeuwig leven, alleen de vraag is waar dat zal worden doorgebracht. (Dan.12:2) Zonder de Here Jezus wacht de afschuwelijke hel met eeuwige pijnigingen. Jezus sprak meer over de realiteit van de hel dan over de eveneens reële hemel en wij doen er goed aan dezelfde accenten te leggen. In dit leven valt de beslissing waar we in het hiernamaals zullen zijn. Satan wil aardse levens bekorten, opdat mensen minder kans krijgen het evangelie te horen zodat hij meer zielen zal kunnen meenemen naar zijn plaats: de hel. Pas dus op voor misleiding door de vader van de leugen, zoals de duivel ook wel wordt genoemd, om de dood als uitkomst omarmen. Voor een christen is de dood nog steeds een vijand, maar gelukkig een overwonnen vijand. De uit de dood opgestane Jezus is overwinnaar!

Herman Brood is een van de velen die zichzelf metterdaad het leven benam door van het dak van een hotel te springen. Een Gothic-Punkfeest in Delft heet niet toevallig 'Hades', Grieks voor dodenrijk, en / of naar de Grieks-mythologische god van de onderwereld. De hoes van het album 'Abattoir' vertoont een man die een vrouw tegen zich aandrukt met in zijn ene hand een lang mes en in de andere een vleeshaak<sup>141</sup>. Ozzy Osbourne, die bijna verongelukt is toen zijn squad bike (opgevoerd tractortje) bij hoge snelheid over de kop vloog<sup>142</sup>, verkondigt de jeugd in 'Suicide Solution' (zelfmoordoplossing) dat zelfmoord de enige uitweg is. De gothicbeweging is gericht op de duistere zijde van de menselijke psyche. Gothic probeert het duistere menselijke onderbewustzijn, dat wordt onderdrukt, te bevrijden en gezicht en stem te geven in het alledaagse bestaan. Ze wil de samenleving confronteren met haar eigen innerlijke angsten en vrees. De grootste angst en vrees in het moderne westerse bestaan is het

fenomeen van de dood. Omdat de dood het grootste taboe is, heeft gothic dat verheven tot belangrijkste thema van de beweging. Hiermee gepaard gaan de fascinatie met de dood en het flirten met zelfmoord. Uit de verschillende interviews bleek duidelijk dat de dood en het verlangen naar de dood zeer belangrijk zijn voor de gothicaanhanger. De grootste wens van een gothicaanhanger is om de dood levend te kunnen ervaren, een ‘levende ondode’ te zijn. In dit kader past precies het lied ‘Suicide’ van de band ‘Damned’.<sup>143</sup>

Op de plaat van de groep Macabre genaamd Murder Metal (we kenden al Death Metal) staan seriemoordenaars als godfather Jack The Ripper, Jerry Brudos (wiens fetisjisme voor vrouwenschoenen hem tot moordende dief en verkrachter maakte), The Werewolf Of Bedburg (Peter Stubb, een kannibaal die een mens en dier met z’n tanden aan stukken reet) of Fritz Haarman (een slager die zijn slachtoffers tot worst verwerkte om die vervolgens doodleuk aan nietsvermoedende klanten te verkopen) centraal<sup>144</sup>. De duivel gaat inderdaad rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden. (1Pet.5:8) Het gaat de kant op van Openb. 12:12: ‘Wee de aarde en de zee, want de duivel is tot u neergedaald in grote grimmigheid, wetende dat hij weinig tijd heeft.’

De groep ‘999’ hersenspoelt de luisteraars door het 42 minuten (!) durende lied ‘Homicide’ (moord, doodslag) te vertolken, waar slechts dit ene woord wordt gehoord.

Tijdens concerten van de Rolling Stones, die ook over de duivel zongen, ontstond chaos waarin mensen zijn afgetuigd en zelfs doodgestoken. Overal waar deze band in 1964 in Europa speelde braken rellen uit.

Volgens de burgemeester van Cincinnati hadden fans van de Britse rockgroep ‘The Who’ voor een concert urenlang bij een van de deuren gewacht, de tijd dodend met het gebruik van alcohol en marihuana. Toen een groepje de deur forceerde, raakten de overigen buiten hun zinnen. Ten minste elf jonge mensen zijn in het gedrang gedood en zeven anderen ernstig gewond. Het concert ging desondanks door, want afgelasting zou voor de duizenden andere hysterische fans tot een opstand kunnen leiden<sup>145</sup>.

Dat popconcerten vaker geëindigd zijn in de dood bleek weer in de nachten van 16-17 (21 doden in een nachtclub in Chicago) en 20-21 feb. 2003 ook in de VS. Toen stak de heavy metal-band ‘Great White’ vuurwerk aan in een nachtclub in West Warwick op Rhode Island. Door brand en paniek kwamen zeker 97 mensen om en raakten ongeveer 160 bezoekers gewond. Vijf jaar van House-gebeuren in Engeland leverde 120 doden op.<sup>146</sup> Wat te denken van house-feestgangers die op weg naar huis een gevaar op de weg zijn.

Het is mij niet bekend, dat dergelijke fatale incidenten zich hebben afgespeeld bij klassieke concerten.

Aan de vruchten kent men de boom: toename van abortus bij tieners, buitenechtelijke kinderen, geslachtsziekten, zelfmoorden (de groep ‘Suicide Commando’ spreekt voor zich) enz. Ruim 604 rocksterren blijken slechts de leeftijd van gemiddeld 42,4 jaar te hebben bereikt. Hiervan stierven minstens 65 aan drugs, 49 pleegden zelfmoord, 28 werden vermoord en 12 stierven door overmatig alcoholgebruik<sup>147</sup>. Opvallend veel popmusici stierven dus een vroegtijdige dood zoals Jimi Hendrix en Janis Joplin, die beiden aan een drugs zijn overleden. Het rapport van de lijkschouwer gaf te kennen dat het lichaam van Joplin door syfilis (een geslachtsziekte) was verteerd. Volgens eigen zeggen wilde ze een leven leiden met veel verschillende drugs, stoned worden, vrijen en een hoop lol trappen. Ze wilde alleen maar een beatnik<sup>148</sup> zijn<sup>149</sup>. Ook haar leven eindigde al vroeg op een tragische wijze.

## 11. Christelijke muziek

Van de dood naar het leven. Een verschil van dag en nacht is de christelijke muziek. Velen ontvingen eeuwig leven doordat zij christen zijn geworden<sup>150</sup>, en zingen daarover. Met name jodendom en christendom worden door zang en muziek gekenmerkt.

Maar is rockmuziek op zich verkeerd? Is het een kwestie van smaakverschil? Is elke muziekvorm inderdaad slecht noch goed? De in opspraak geraakte jongerenkerk 'Gods Pleasure' in Utrecht verdedigde het standpunt dat iedere stijl muziek, ieder ritme en ieder effect door God geschapen is en dat 'gospel house party's' per definitie mogelijk (moeten kunnen) zijn<sup>151</sup>. Moeten we kiezen tussen cultuurmijding of cultuurwijding?

Volgens de met een vliegtuig verongelukte christen-zanger Keith Green, is niet het volume, noch het ritme, noch bepaalde composities bepalend, maar de G/geest. Jan-Paul Lucas, alias Grimbold, drummer van de christelijke blackmetalband Slechtvalk, is het hier mee eens: 'Het gaat niet om muziek op zich, die is niet fout of goed, maar om wie er áchter de muziek zit!' <sup>152</sup>. Gaat het om zelfverheerlijking, het aanbeden worden als een idol (afgod dus!), of gaat het om de Persoon voor Wie wordt gezongen? Muziek op zich is net zo neutraal als een mes. <sup>153</sup> Daarmee kun je creatief en constructief werken, maar ook destructief en moorddadig te keer gaan. Er is zoets als heilig, voor God dansen, zoals bijvoorbeeld koning David deed bij het binnenhalen van de ark<sup>154</sup>, maar ook wellustig vanuit het vlees. De houding en het motief van het hart is dus bepalend. Luther, Bach, John en Charles Wesley, Moody en het Leger des Heils (William Booth)<sup>155</sup> namen veel volksliedjes en zelfs populaire drinkliederen over en veranderden de teksten. De melodie van het bekende Lutherlied 'Een vaste burcht...' is oorspronkelijk van een straatlied geweest. Christenen pasten zich dus aan bij de cultuur, maar handhaafden het onopgeefbare evangelie. Wereldse muziek werd dus geheiligd of gesanctioneerd en in dienst gesteld van het evangelie. De tango stamt trouwens uit de Argentijnse bordelen en de ragtime (voorloper van de jazz) uit de bars van Harlem. Welke christen ligt van deze duistere afkomst wakker? Het drumstel noemen sommige christenen een duivels instrument, omdat heidense volkeren trommels gebruiken bij occulte rituelen en afgodendienst. Percussie-instrumenten zijn wel in de lofprijzing van God te gebruiken, getuige de in de Bijbel genoemde tamboerijn en bekkens of cimbalen. Christenen die uit een dergelijke afgodencultuur stammen kunnen echter toch beter dit slagwerk vermijden. Negrospirituals, die voortkwamen uit heidense, extatische dansen uit het oude Afrika, zijn omgebogen ten dienste van het evangelie<sup>156</sup>. Zelfs het kerkorgel werd na de reformatie gezien als een 'duivelse fluitkast', die niet in een kerkdienst thuishoorde. Vervanging van de vertrouwde voorzanger door een orgel, kostte vaak veel moeite. Psalm 150 *zingen* met het inmiddels ingeburgerde pijporgel is makkelijker, dan het *doen* wat in deze oeroude psalm staat: God loven met snaar- slag- en blaasinstrumenten en zelfs met dans. Met dezelfde instrumenten kun je ook een afgod dienen (Daniël 3!).

Christelijke popmuziek is niet een apart sub-genre, maar niets anders en eenvoudig dan popmuziek gemaakt door een christen, stelt H. Rookmaker<sup>157</sup>

'Het is niet toegestaan die en die melodie te zingen? Jazeker! Wereldse muziek, zegt u? Behoort aan de duivel, hè? Nou, als dat zo was, zou ik hem ervan beroven, want hij heeft geen recht op welke noot van de toonladder dan ook. Hij is een dief! ... Elke noot en elke wending en elke harmonie is goddelijk en behoort ons toe. ... Dus heilig nu eens en voor altijd jullie stemmen en instrumenten. Pak jullie harpen en orgels en fluiten en violen en piano's en drums en al het andere dat muziek kan maken! Bied het God aan en gebruik het om alle harten rondom jullie vrolijk te maken voor de Heer!' aldus William Booth <sup>158</sup>. 'Alles wat God geschapen heeft (dus ook de onreine dieren), is goed en niets daarvan is verwerpelijik, als het met dankzegging aanvaard wordt: want het wordt geheiligd door het woord van God en door gebed.', stelt Paulus in 1Tim.4:4. Van op zich onreine spijzen mag je dus toch genieten, mits je geen aanstoot geeft aan je broeder (1Cor.8). Hier kunnen we een parallel met de muziek trekken. We kunnen zelfs verder gaan door te stellen dat de Schepper van alle muzikale



mogelijkheden geen geheiligde stijlen kent. Geen enkele stijl is bij voorbaat verworpen, noch gevrijwaard voor gebruik ten kwade<sup>159</sup>.

En de modernere zanger Larry Norman vroeg zich af: *'Why Should the devil Have All the Good Music?'*

Satanisten hebben agressief geroepen tegen de christelijke blackmetalband Slechtvalk 'God vindt het niet goed dat je deze muziek [black metal] maakt, dit is onze muziek.'<sup>160</sup> De Noorse christelijke black-metalband Antestor, met tientallen andere bands combineert die 'duivelse' muziek met christelijke teksten waarin de duisternis wordt overwonnen<sup>161</sup>.

Elke muziek, vocaal en instrumentaal, kan daarom een middel in Gods hand zijn, mits de musicus zich totaal en dus onverdeeld aan God heeft toegewijd. Een slecht hart kan het heiligste perverteren<sup>162</sup>. Nieuwe muziekstijlen konden en kunnen wel vaak rekenen op veel weerstand van de traditionele kerken. Ongeacht of vernieuwing ook verbetering is, roept iets nieuws altijd tegenstand op. De macht van de traditie is immers sterk. Maar waarom lopen steeds christenen de wereld achterna in plaats van origineel te zijn? Door zang en muziek is en wordt de boodschap van het evangelie verspreid. Allerlei christenmuzikanten<sup>163</sup> hebben allerlei muziekstijlen hiervoor gebruikt. Waarom zouden we de progressieve oproep 'Zingt de Here een *nieuw* lied'<sup>164</sup> niet laten slaan op de stijl? Onder andere door onze creativiteit lijken wij op onze Creator, en mogen Hem ook hiermee dienen en bejubelen. Christelijke hardrockgroepen als 'Stryper' (naam afgeleid van Jes.53:5) en 'REZZ' (voorheen 'Resurrection Band'(opstandingsband)) 'The Crucified' (de gekruisigde), 'Deliverance' (bevrijding), 'Believer' (gelovige), 'Mortification' (versterving), 'Die Happy' (sterf gelukkig), 'Guardian' (wachter), 'Bride' (bruid), 'Whitecross' (witkruis), 'The World Wide Message Tribe' (de wereld wijde boodschap stam), 'MIC' (Men in Christ) (mannen in Christus), 'Delirious' (uitzinnig), bestaan, maar hebben zo ook bestaansrecht. De christelijke metalband Stryper was Gods middel in de bekering van Kees Kraayenoord. Kees was een van de sprekers op EO-jongerendag in 2005 en is zanger en tevens muziek- en aanbiddingsleider in dienst van de Meerkerk, een evangelische kerk in Hoofddorp.<sup>165</sup> 'Black metal is net zo min per definitie antichristelijk als kerkorgelmuziek per definitie christelijk is. Het hangt af van degene die het maakt.' 'De introductie van het drumstel betekende destijds volgens velen ook het einde van de kerk. Ik denk dat we over een paar jaar moeten lachen als iemand zegt dat black metal van de duivel is. Het is gewoon nog wat nieuw voor veel christenen.', stellen twee christelijke Noorse black-metalband leden<sup>166</sup>.

## 12. Hoe deze moderne muziek te beoordelen?

Deze verhandeling over moderne muziek laat bewust niet alleen de modernste muziek de revue passeren. Om de ontwikkeling in decennia te kunnen waarnemen moet ook de wat oudere moderne muziek beschouwd worden. Inderdaad: veel genoemde popgroepen bestaan inmiddels al niet meer. Wel zijn zij een schakel geweest in een verontrustende ontwikkeling. Waarschuwingen voor met name black metal zijn op zijn plaats.

Muziek door niet christenen gemaakt is niet per definitie verwerpelijk. We mogen best genieten van dergelijke kunstenaars, evenals van seculier vakmanschap van loodgieter tot chirurg. Moderne muziek afschrijven omdat ze alleen modern is, is te kortzichtig. 'Daarbij heb ik - ondanks allerlei vragen - liever te maken met een tiener die 'uit zijn dak gaat bij Toby Mac en 'radicaal voor Jezus wil leven', dan met een heel paars kabinet dat de Mattheüs Passion uitzit, zonder ooit te buigen voor de gekruisigde<sup>167</sup>.' Je uiterlijk zegt zeker iets van je innerlijk. Maar pas op. Een keurig geklede en gekapte heer hoeft om zijn outfit helemaal nog geen christen te zijn. Hij kan evengoed een gelikt werelds figuur zijn. Johannes de Doper, ruw gekleed, was echter wel een profeet van God. En trouwens: beter langharig dan kortzichtig.

Nog een tip van Grimbold: ‘Maar verder zie ik maar één remedie om te ontdekken met wie je te maken hebt: kijk naar de ogen! Ogen zijn de vensters van de ziel...’<sup>168</sup> Jef Vriens waarschuwt toch tegen christelijke rockmuziek, omdat men dezelfde middelen gaat gebruiken van anderen: lawaai, harde muziek en vooral de wijze van spelen van ritme.<sup>169</sup>

Ouders kunnen zich grote zorgen maken over de muziekkeuze van hun kind. Een open gesprek met wederzijds respect, is beter dan het simpele gebod: ‘zet die herrie uit’. Oké, het is nu stil geworden, maar wat zeg je dan? Leer jongeren ook kritisch te luisteren. Luister samen en analyseer. Wat is nou de boodschap van deze muziek? Let op de bron en het effect of de vrucht van de muziek. Scheer<sup>170</sup> stelt: ‘Ik omschrijf christelijke muziek over het algemeen niet in termen van stijl, maar als iets dat een goddelijke uitwerking heeft op de luisteraar. Het moet waarheid tot uitdrukking brengen met betrekking tot God en Zijn enige Zoon, waardoor mensen dichter naar Jezus toe groeien. De boodschap moet helder zijn en niet verkeerd kunnen worden begrepen. De luisteraar zou moeten weten of het lied handelt over liefde voor de Heer, bijvoorbeeld, of over een romance met een andere persoon. Het is niet bezoedeld door humanisme (verheerlijking van de mens en zijn ideeën), maar het brengt het leven naar buiten zoals dat in Gods Woord gevonden wordt. In zijn hoogste vorm zal christelijke muziek Gods volk stimuleren om Hem te aanbidden’. Wat korter geformuleerd: muziek van God verhoogt de Heer en bouwt de gelovigen op<sup>171</sup>. Niet de vormen, het volume of ritme, de stijl noch de vorm, maar de geesten moeten worden beproefd of ze uit God zijn (1 Joh. 4:1).

### **Criteria om muziek te beoordelen**<sup>172</sup>

1. *Wat is de boodschap die wordt gebracht? Welk wereldbeeld, mensbeeld en Godsbeeld wordt (impliciet) verkondigd? Wat wordt gecommuniceerd over de Here Jezus Christus? Vergelijk de tekst met de toetssteen bij uitstek: Gods woord. ‘Voorts broeders al wat waar, al wat waardig, al wat rechtvaardig is, al wat rein, al wat beminnelijk, al wat welluidend is, al wat deugd heet en lof verdiend, bedenkt dat’ (Fil.4:8). Leg het sjabloon van de tien geboden en de lijst van werken van het vlees versus vrucht van de Geest in Gal.5:19-22 op het te onderzoeken onderwerp. Is er aanwijsbare zonde in het muziekspel of meer een stijl die slechts mijn persoonlijke voorkeur niet of wel heeft?*
  2. *Wat is het motief van de artiest(en)? Mogelijkheden: eigen roem, geld, chaos, dood, opdracht van satan. Waarin ligt hun hart? Muziek en muzikanten kunnen verworden tot afgoden (idols). Dienen zij zichzelf of de levende God?*
  3. *Wat is het gedrag van de muzikanten op het podium en hoe is hun levensstijl achter de schermen in het dagelijks leven? Alcohol- en druggebruik, geweld, anarchistisch, seksuele uitspattingen? Stemmen leer en leven overeen? ‘Doe van Mij weg het getier van uw liederen, het getokkel van uw harpen wil Ik niet horen. Maar laat het recht als water golven, de gerechtigheid als een immer vloeiende beek’ (Amos 5:23).*
  4. *Hoe hard is het volume? Hoezo MOET je de muziek hard horen? Is er naast functioneel (?) rauw geweld ook plaats voor fijngevoelige muziek?*
  5. *Wat voor effect lijkt de muziek en/of de tekst te hebben op de luisteraar? Hoe is de beat (de maatslag van de drums) welke invloed heeft dit op de luisteraar? Overheersend, opzweepend? Welke sfeer ademt het uit? Vrede of onrust, depressie, agressie, rebellie, zelfmoord, aanbidding maar van wie? Voedt deze muziek mijn duistere kant, of brengt ze het beste in mij naar boven? Dus wat wordt erdoor gestimuleerd: heiliging of zonde? Aan de vruchten (zaad) is de boom te herkennen. Wat wordt er uiteindelijk geoogst van dit zaad? Verheerlijken de muzikanten God?*
- Met ander woorden: wat wil de *componist* doorgeven, wat straalt de *muzikant* uit en wat doet het de *luisteraar*?

Indien iemand overtuigd is van de slechtheid van bepaalde muziek, dan moet er een zuiverende actie op volgen. Kies wie je dienen wilt. Wellicht dat zonde beleden moet worden, en attributen moeten worden weggegooid. Laten we een heilig leven leven vol van de Heilige Geest. God kan van een eventuele muziekverslaving van welke soort ook bevrijden. Hij heeft recht op aanbidding, en wil met muziek, van welke soort ook, uit jouw mijn gereinigde hart aanbeden worden.

De in het verkeer geldende regel *'Bij twijfel niet inhalen'*, gaat ook in deze muziekmaterie op. Laat de vrede van Christus als een scheidsrechter in uw leven regeren<sup>173</sup>. Onvrede is dan als het fluitje van de hemelse scheidsrechter.

*'Het is goed de HERE te loven, Uw naam psalmen te zingen o allerhoogste, op het tiensnarig instrument en op de harp, bij snarenspeel op de citer'* (Ps. 92: 2-4).

Soli Deo Gloria

drs. W.J.A. Pijnacker Hordijk

<sup>1</sup> Larry Norman: 'De geluidsstructuur van muziek is fundamenteel neutraal en is beschikbaar voor wie ook om er welke boodschap dan ook mee tot uitdrukking te brengen.' Marleen Hengelaar-Rookmaker, *Achter de schermen van de christelijke popmuziek* in *Pop in Perspectief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 61

<sup>2</sup> Aanbevolen:

\* Harry Blommaert (christen muziekleraar en beroepsmuzikant), '*... en waar wil God met de muziek naartoe?*' Tijdschrift voor theologie en pastorale Counseling, 4<sup>e</sup> kwartaal 1994, nr. 24, pp.45-51,

5 artikelen over christelijk popmuziek door Ronald Koops en Bas Popkema (*1. Onverstaanbare herrie of fantastische vorm? 2. Binnenkant in plaats van buitenkant 3. Rebecca heeft een passie voor God 4. 'Een steun in de rug' 5. Christelijke popmuziek, tot opbouw of ondergang?*) in *Visie* van 13-19 feb. 2000 t/m 12-18 mrt. 2000

Auteur	Titel	ISBN
Jacob Aranza	Verborgen verleiders in de popmuziek ontmaskerd.	90.66590033
J.I. van Baaren	Wat u ook over popmuziek moet weten.	90.66590785
J.I. van Baaren	(verborgen) gevaren in popmuziek	90.66591218
U. Bäumer	Wij willen alleen maar je ziel Hardrock: data, feiten, achtergronden.	Hengelo Ov.: Uitgave 'Werkgroep Schepping', 1988
C.B. Beekhuizen	Popmuziek en eredienst Jubal en Asaf Gebroken trompetklanken bij Pop- en Gospelmuziek	Bennekom: St. Adullam, 1987
LaMar Boschman	De wedergeboorte van de muziek.	90.64422699
Arjan van den Bijgaart	Welke muziek maakt u ziek?	90.80197726
Johan van Gelder	Popmuziek en christendom	90.70005395
Wim Jansen	<i>Popmuziek en geloof, pleidooi en handreiking voor het werken met popmuziek in vieringen en geloofsoverdracht</i>	90.24223598
Leen la Rivière	Kaf & Koren	90.70126176
drs. C.M.H. van Lieshout	House, uit je dak gaan. De nieuwe dansreligie	90.66591331
drs. R.H.Matzken en A.Nijburg	Kind en occultisme (je moet niet) spelen met het occulte	90.66590807
Steve Miller	Christelijke muziek in beroering.	90.80197718

Drs. J. Mulder	Met House naar een andere wereld	90.746920004-4
G. Nienhuis, M.H. Hengelaar-Rookmaker, A. Schreuder, K. Blokhuis, H.R. Rookmaker jr., W. Boluyt	Pop in perspectief	90.71885089
P.A. te Velde	Popmuziek Een christelijke visie op populaire muziek	90.60155467
Jef Vriens	In het net gevangen. De verborgen waarheid achter Rock- en Popmuziek Met exclusieve getuigenissen	90.74901034

<sup>3</sup> *Bach en Beethoven verdrijven hangjeugd*, Reformatorisch Dagblad, 18-8-2004

<sup>4</sup> *Klassiek graag!*, Reformatorisch dagblad, 6-10-2003

<sup>5</sup> Openb.18:22, met Babylon wordt waarschijnlijk Rome bedoeld.

<sup>6</sup> Harco Ploegman, *Dansen, zwijmelen, uit je dak... Wat is de kracht van muziek?*, *Str@k*, okt. 2003, p.12

<sup>7</sup> drs. C.M.H. van Lieshout, *uit je dak House. De nieuwe dansreligie* (Hilversum: Moria, 1994) p. 36, 37, 40, 43, 44

<sup>8</sup> Petra Sjouwerman, *Muziek ontspant patiënten en artsen*, Trouw, 16-8-2003

<sup>9</sup> LaMar Boschman, *De wedergeboorte van de muziek* (Den Haag: Gazon, 1985), p. 65

<sup>10</sup> Dit zijn enkele uitkomsten van het onderzoek 'Tijd onthult alles...' over de gevolgen van het luisteren naar popmuziek onder jongeren van 11 tot 16 jaar van bijzonder hoogleraar Popmuziek T. ter Bogt aan de Universiteit van Amsterdam. Algemeen Dagblad 11-12-2003, zie ook Michel Dijkstra, *Popmuziek biedt pubers kennis over de wereld; idolen*, Trouw, 8-4-2004

<sup>11</sup> Marleen Hengelaar-Rookmaker, *Pleidooi voor popmuziek in Pop in Perspektief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 7, citaat van Steve Turner in *Hungry for Heaven, rock and roll and the Search for redemption* (Eastbourne: Kingsway, 1988) p. 158

<sup>12</sup> 'Street Parade' trekt bijna miljoen mensen, Metro, 11-8-2003

<sup>13</sup> Record aantal mensen bezoekt popconcert, Metro 29-12-2003 In 2003 trokken concerten van Mojo 1,7 miljoen bezoekers. Deze gegevens zijn van concertorganisator Mojo.

<sup>14</sup> Ministerie wil scholieren naar poppodia lokken, Reformatorisch Dagblad, 8-1-2004

<sup>15</sup> DJ Jean in Str8!, het jongerenblad van de Hoop, aug. 1999

<sup>16</sup> Professor Alkan Bloom, universiteit van Chicago, Str8!, het jongerenblad van de Hoop, aug. 1999

<sup>17</sup> Str8!, het jongerenblad van de Hoop, aug. 1999

<sup>18</sup> Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) p.21

<sup>19</sup> *Refojeugd kijkt massaal naar dvd's*, Reformatorisch Dagblad, 4-10-2003 De gegevens blijken uit een onderzoek van deze krant onder 1434 leerlingen tussen de 12 en 17 jaar verspreid over het land van reformatorische (1198 leerlingen) en protestants-christelijke (234 leerlingen) scholen.

<sup>20</sup> Gert de Looze, "Het luisteren naar trance geeft een happy gevoel", Reformatorisch Dagblad, 6-10-2003, p. 1

<sup>21</sup> Ron Hutchcraft, *Hoezo ik een bommetje?* ( Barneveld: Plateau / Telos, 1999) pp. 162, 163

<sup>22</sup> Nathalie Soeteman, 'Popmuziek is als een religie', Sp!ts, 1-9-2003

<sup>23</sup> 1Sam.10:5-12, zie ook 1Kron.25:1

<sup>24</sup> 1Sam.16:14-23

<sup>25</sup> 2Kon.3:15

<sup>26</sup> Melody Green en David Hazard: *Keith Green "No Compromise" Het radicale leven van een legendarische zanger* (Hoornaar: Gideon, 4<sup>e</sup> druk 2003)

<sup>27</sup> Jes.14:11

<sup>28</sup> Wim Kranendonk (hoofdredacteur Reformatorisch Dagblad), *Open brief aan fans en freaks*, Reformatorisch Dagblad, 11-10-2003, p. 21

<sup>29</sup> "Rappers inspireren jonge verkrachters", Reformatorisch Dagblad, 23-8-2005

<sup>30</sup> dr. W.J. Ouweneel, *Het domein van de slang* ( Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1982) p. 21

<sup>31</sup> Robert Haagsma, *van Godshuis tot poptempel*, Algemeen Dagblad 23-11-2002

<sup>32</sup> Joost Verduijn, *Waar gaat de muziek met onze jeugd naartoe?* Tijdschrift voor theologie en pastorale Counseling, 2<sup>e</sup> kwartaal 1994, nr. 22, p.25

<sup>33</sup> Video 'They sold their souls for rock 'n roll', gepresenteerd door predikant Joe Schimmel, directeur van Fight the Good Fight Ministries. (er is ook een kortere versie van bijna 2 uur) St. Naar House, Burgstraat 22, 4283 GG Giessen, tel. 0183-440018, fax. 0183-440658, e-mail: [info@naarhouse.nl](mailto:info@naarhouse.nl) , [www.naarhouse.nl](http://www.naarhouse.nl)

<sup>34</sup> Verschillende (maar niet alle ?) moderne muziekstijlen in alfabetische volgorde: acid-house, acid-rock, afro-beat, ambient house, black metal, blues, boogie-woogie, club, cooljazz, country, cyber, darkcore, death metal,

deep house, disco, doom metal, electro, electronic body music, flamenco, folk, folkrock, free style (house), funk, funk metal, funky tunes, futurefunk, gabber(house), garage house, gospel, gospelhouse, gothic, grunge, hardcore, hard house (tot 220 beats per minuut), hard rock, heavy gospel, heavy metal, hiphop, hotjazz, house, industrial, jazz, jungle beat, latin house, mellow (house), metal, mixed, new beat, new wave, progressive, punk, punkrock, raggae, ragtime muziek, rasta, rhythm and blues rock, rock ('n roll), ska, soft house (tot 120 beats per minuut), soul, soul house, speed metal, spirituals, symfonische rock, tango, techno, techno house, thrash metal, trance, underground, world beat

<sup>35</sup> *Versnoep je laatste oortje niet met popmuziek* disco-doof, Welzijn, april 1984

<sup>36</sup> *Harde muziek geeft veel jongeren gehoorproblemen*, Trouw, 30-1-1996

<sup>37</sup> G.A. Vroegindewij, 'Borst wil cultuuromslag bij aanpak discolawaai', Reformatorisch Dagblad 13-10-1999

<sup>38</sup> Corinne de Vries, *Gehoorschade?*, de Volkskrant, 31-1-1996; 20. *Partygangers massaal aan de oordoppen*, Sp!ts, 4-2-2005

<sup>39</sup> *Gehoor van jongeren slechter dan gedacht*. Algemeen Dagblad 30-10-2004 Test je eigen gehoor via [www.oorcheck.nl](http://www.oorcheck.nl)

<sup>40</sup> *Harde muziek kan klaplong geven*, Reformatorisch Dagblad, 2-11-2004, *Harde muziek gevaarlijk, artsen waarschuwen voor risico's van metal en techno*, Metro 7-3-2005

<sup>41</sup> 1Kon.18:1-13

<sup>42</sup> 1Sam.4:5 Israël dacht ze met de ark onoverwinnelijk was. Ten onrechte werd de ark als een amulet of mascotte meegevoerd. Het gejuich bij dit misbruik kunnen we dus niet positief duiden. 1Kon.1:40, 41 Bij de inname van Jericho juichte Israël op bevel *luid*. Joz.6:5, 20 David beval om met muziekinstrumenten *luide* vreugdeklanken te laten horen. 1Kron. 15:16 zie ook Ps. 26:7,66:8, 98:5, 109:30

<sup>43</sup> Pete Ward, *Jeugdcultuur en het evangelie* (Sliedrecht: Merweboek, 1994) p. 71

<sup>44</sup> *The Stones ze komen special Forty Licks Tour*, themanummer TV weekeinde De Telegraaf, 2 en 3-8-2003, p.15

<sup>45</sup> Reformatorisch Dagblad 4-5-2002 en 6-5-2002

<sup>46</sup> Rein Vogel, *Marilyn Manson voor de massa*, Metro 22-5-2003

<sup>47</sup> Conny Schnur, 'Ich lasse mir meinen Willen nicht brechen', Musik Joker, nr. 12/ juni 79

<sup>48</sup> *Rockband wil zelfmoord in muziekshow en Popconcert met zelfmoord verboden*. Reformatorisch Dagblad 19-9-2003 en 4-10-2003

<sup>49</sup> Raffi Trapman, *Bericht uit de hel. De muziek is oorverdovend, de boodschap is van haat vervuld, de fans zien er angstaanjagend uit. Hoe gevaarlijk is black metal?* AD Magazine Algemeen Dagblad 3-8-2002, p. 12.

<sup>50</sup> RIP, feb. 1994, p.84

<sup>51</sup> *Jongeren verblind door laserstraal in discotheek*, Sp!ts, 2-1-2004

<sup>52</sup> DJ Jean in Str8!, het jongerenblad van de Hoop, aug. 1999

<sup>53</sup> dr. W.J. Ouweneel, *Het domein van de slang* ( Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1982) p. 263

<sup>54</sup> Str8!, het jongerenblad van de Hoop, aug. 1999

<sup>55</sup> Reinier Sonneveld, *De eenzame jaren '90, de grimmige pop van het fin de siècle*, CV.Koers, april 2003, pp. 72, 73 <http://3fm.omroep.nl> (klik op hitlijsten), <http://www.top100-allertijden.nl> (klik op: 1970)

<sup>56</sup> 1Petrus 2:1-6

<sup>57</sup> drs. C.M.H. van Lieshout, *uit je dak House. De nieuwe dansreligie* (Hilversum: Moria, 1994) p. 9, 13, 14, 29, 39

<sup>58</sup> *Eminem predikt alleen de chaos*, Reformatorisch Dagblad, 8-3-2004

<sup>59</sup> Raffi Trapman, *Bericht uit de hel. De muziek is oorverdovend, de boodschap is van haat vervuld, de fans zien er angstaanjagend uit. Hoe gevaarlijk is black metal?* AD Magazine Algemeen Dagblad 3-8-2002, p. 12

<sup>60</sup> Jan Auke Brink, *Snoeiharde hardcore, intieme samenzang*, Trouw 16-8-2003

<sup>61</sup> Jaqueline de Gier, *Radicale Moslimrap*, Elsevier 14-1-2002

<sup>62</sup> Sander Westeneng, *Rocksterren verkopen hun zielen voor rock'roll-muziek*, Uitdaging , feb. 2003, p.17

<sup>63</sup> *Emimen, raadsel van slechte smaak*. Haagsche Courant, 19-12-2003 Eminem staat voor Marshall Bruce Mathers III. Zijn artiestennaam was M&M, maar in is 1996 om juridische redenen veranderd in het fonetisch equivalent Eminem.; Ewout van der Staaij, *Alle remmen los Eminem predikt alleen de chaos*, Reformatorisch Dagblad, 8-3-2004

<sup>64</sup> U. Bäumer, *Wij willen alleen maar je ziel*, (Hengelo Ov: 'Werkgroep Schepping', 1988) p.10

<sup>65</sup> AC/DC: *Alternating Current / Direct Current* (wisselstroom – gelijkstroom) [of *After Christ / Devil Comes*, of *After Christ / Devils Church*, of *Anti-Christ / Dead to Christ?*] Het doet er niet toe wat je bent: heteroseksueel of homoseksueel.

<sup>66</sup> H.H. Blok, *Muziek*, Het Zoeklicht, jan. 1985, p. 13

<sup>67</sup> Johan van Gelder, *Popmuziek en christendom* (Amsterdam: Moria, 1977) p.11

<sup>68</sup> H.H. Blok, *Muziek*, Het Zoeklicht, jan. 1985, p.12

- <sup>69</sup> Marleen Hengelaar-Rookmaker, *Pleidooi voor popmuziek in Pop in Perspektief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 9.
- <sup>70</sup> Johan van Gelder, *Popmuziek en christendom* (Amsterdam: Moria, 1977) p.21, 22
- <sup>71</sup> Paul McCartney nog in Japanse cel, Leidsch Dagblad 18-1-1980
- <sup>72</sup> nav het onderzoek 'Uitgaan en veiligheid: feiten en fictie over alcohol, drugs en gezondheidsverstoringen', gepresenteerd door het Utrechtse Trimbos-instituut. In artikel 'Drank groter probleem dan xtc en speed', Trouw 2-8-2003, p.3
- <sup>73</sup> Gijsbert Wolvers, *Housers krijgen er geen genoeg van Trimbos-instituut: We kunnen het beste het drugsgebruik zo goed mogelijk volgen.*, Reformatorisch Dagblad 2-8-2003, p. 14
- <sup>74</sup> folder 'Soft drugs soft?', uitgave van st. In de Vrijheid te Wemeldinge
- <sup>75</sup> Limburgs meisje overlijdt na gebruik van XTC, Reformatorisch Dagblad 25-8-2003
- <sup>76</sup> Heerlen verbiedt grote houseparty's, Reformatorisch Dagblad, 13-11-2003
- <sup>77</sup> Politie grijpt in bij houseparty, Reformatorisch Dagblad 14-3-2005 (voetgangerstunnel onder de A28 bij Zwolle]
- <sup>78</sup> zie: <http://rockdeaths.mybravenet.com/>  
Popsterren met een alcoholprobleem: Christina Aguilera, Ozzy Osbourne, Ron Wood (Rolling Stones), Jerry Lee Lewis, Bonnie Raitt, André Hazes, Wally Tax, Gert Timmerman, Bonnie St. Claire., *Zingen en zuipen in de popmuziek*, Algemeen Dagblad, 8-1-2004, p.19
- <sup>79</sup> Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) p. 32
- <sup>80</sup> Johan van Gelder, *Popmuziek en christendom* (Amsterdam: Moria, 1977) p.20, 21
- <sup>81</sup> LaMar Boschman, *De wedergeboorte van de muziek* (Den Haag: Gazon, 1985), p. 24
- <sup>82</sup> Sander Westeneng, *Rocksterren verkopen hun zielen voor rock'roll-muziek*, Uitdaging , feb. 2003, p.17
- <sup>83</sup> the Sweet, Slade, the Kinks, en Elton John
- <sup>84</sup> *De moeilijke keus van "Village People"*, de Telegraaf 4-12-1979
- <sup>85</sup> *Van wonderkind tot zielepoot, Michael Jackson in onderdelen verklaard*, Herman Veenhof, Nederlands Dagblad 20-4-1996
- <sup>86</sup> *Michael Jackson zoekt steun bij de islam*, Splts, 19-12-2003, en *Wacko Jacko lid van Nation of Islam*, Metro, 19-12-'03
- <sup>87</sup> Arjan van de Bijgaart, *Welke muziek maakt u ziek?* (Oisterwijk: St. Eccovata, 1992) p. 8
- <sup>88</sup> Ronald Koops, *Popmuziek als nieuwe religie?* Ronduit insite, feb.2003, pp. 26, 27 Als voorbeelden van goede muziek noemt hij Phil Collins, Dire Straits, Acda en De Munnik, Volumbia.
- <sup>89</sup> Pete Ward, *Jeugdcultuur en het evangelie* (Sliedrecht: Merweboek, 1994) p. 72
- <sup>90</sup> *Rock-and-roll*, Getrouw, 31<sup>e</sup> jaargang no.9, p. 789
- <sup>91</sup> zie voetnoot 33
- <sup>92</sup> in een persbericht van 23-1-1984, geciteerd in Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) p.18
- <sup>93</sup> *Christenen bidden tegen satanist*, Reformatorische Dagblad 13-12-2003
- <sup>94</sup> George Vandeman, *HoogSpel occulte verschijnselen in bijbels perspectief* (Alphen a/d Rijn / Brussel: Vertias, 1979) (vertaling van *Psychic Roulette* bij Pacific Press Publishing Association, Mountain View, Cal., VS) p. 114
- <sup>95</sup> *Gothic, een Nieuwe Religieuze Beweging?*, scriptie van R.A. Zevenbergen, student aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, Faculteit Godgeleerdheid, afstudeerrichting Godsdienstwetenschappen, uitgebreide samenvatting door W.J.A.Pijnacker Hordijk in Promise juli 2005, p. 2-11
- <sup>96</sup> Johan van Gelder, *Popmuziek en christendom* (Amsterdam: Moria, 1977) p.26, 27
- <sup>97</sup> drs. C.M.H. van Lieshout, *uit je dak House. De nieuwe dansreligie* (Hilversum: Moria, 1994) p. 40, 42 citaat uit *Terug naar House*, J. van Klinken, Reformatorisch Dagblad, 6-11-1993
- <sup>98</sup> *Duitsland telt duizenden satanisten, Helft Duitse jongeren gelooft in astrologie*, "Satanisme populair onder jeugd", uit het Reformatorisch Dagblad van resp. 22-1-'02, 31-7-'03 en 4-7-'03.
- <sup>99</sup> Wim Jansen, *Popmuziek en geloof, pleidooi en handreiking voor het werken met popmuziek in vieringen en geloofsoverdracht*, (Kampen: Kok, 1995) p. 64
- <sup>100</sup> The Beatles story, Pop 23 (1976); zie algemeen J. van Zyl, *Pop Culture – a Christian View* (Welwyn 1977).
- <sup>101</sup> In zijn boek *A Spaniard in the Works*, Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) p. 40
- <sup>102</sup> G. Roos, *Gooi plaatjes en mc 'tjes dan maar bij 't oud vuil*, Reformatorisch Dagblad, 4-4-1992 Marcus, 'Dead Elvis – A Chronicle of a Cultural Obsession'
- <sup>103</sup> Hans Nauta, *All things must pass*, Trouw 1-12-2001, p.17
- <sup>104</sup> Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) p. 36

<sup>105</sup> Daan de Mooy, *God Dethroned – het wordt een slachting*, Fret –uitgave van het Nationaal Pop Instituut, april 2001, p. 17

<sup>106</sup> Str8!, het jongerenblad van de Hoop, aug. 1999

<sup>107</sup> Wim Kranendonk (hoofdredacteur Reformatorisch Dagblad), *Open brief aan fans en freaks*, Reformatorisch Dagblad, 11-10-2003, p. 21

<sup>108</sup> De Films, The end, Gimme shelter, NCRV-gids 9-15 aug. 2003 p. 11

<sup>109</sup> LaMar Boschman, *De wedergeboorte van de muziek* (Den Haag: Gazon, 1985), p. 26

<sup>110</sup> Sander Westeneng, *Rocksterren verkopen hun zielen voor rock 'n roll-muziek*, Uitdaging, feb. 2003, p.17

<sup>111</sup> Idem

<sup>112</sup> Large, popmerchandising, Rotterdam, wintercatalogus 2002 180 pp., lente en zomer 2003, minstens 164 pp. dik.

<sup>113</sup> Raffi Trapman, *Bericht uit de hel. De muziek is oorverdovend, de boodschap is van haat vervuld, de fans zien er angstaanjagend uit. Hoe gevaarlijk is black metal?* AD Magazine Algemeen Dagblad 3-8-2002, p. 12.

<sup>114</sup> <http://www.kafka.antifa.net/blackmetal.htm>

<sup>115</sup> Metalhammer.CO.UK, may 2002, p.62

<sup>116</sup> Jacob Haagsma *Heerlijk Herrie op Wâldrock, Altar schopt tegen heilige huisjes*, Bijlage Leeuwarder Courant 1-7-1999

<sup>117</sup> Getuigenis van een bevrijde bezetene: Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (?; Face tot Face, 1996) pp. 50, 51

<sup>118</sup> *Arrestaties na brand in Noorse kerk*, Reformatorisch Dagblad, 17-11-2003

<sup>119</sup> *Kwart miljoen mensen bekijken Housewitz-filmpje*, Reformatorisch Dagblad, 13-8-2005

<sup>120</sup> *Kind en occultisme (je moet niet) spelen met het occulte*, drs. R.H.Matzken en A.Nijburg p.105

<sup>121</sup> Raffi Trapman, *Bericht uit de hel. De muziek is oorverdovend, de boodschap is van haat vervuld, de fans zien er angstaanjagend uit. Hoe gevaarlijk is black metal?* AD Magazine Algemeen Dagblad 3-8-2002, p. 12

<sup>122</sup> Franse minister wil rapmuziek aanpakken, Reformatorisch Dagblad, 6-11-2003

<sup>123</sup> drs. J. Mulder, *Met House naar een andere wereld*, (Waddinxveen: Lumen Mundi, 1993) p.36

<sup>124</sup> <http://www.kafka.antifa.net/blackmetal.htm>

<sup>125</sup> *Extreemrechts concert in Eindhoven is toegestaan*, Metro 8-11-2003, *Antisemitisch concert Eindhoven gaat door*, Reformatorisch Dagblad 8-11-2003.

<sup>126</sup> *Concert van omstreden popgroep afgelast*, Refomatorisch Dagblad 24-11-2003

<sup>127</sup> *Leider neonaziband veroordeeld om tekst*, Metro, 23-12-2003

<sup>128</sup> *Onderzoek naar omstreden song*, Reformatorisch Dagblad 21-1-2004

<sup>129</sup> *Verborgen gevaren in popmuziek*, J.J. Frinsel (sr), de Oogst sept. 1985, zie ook: Jacob Aranza, *Verborgen verleiders in de popmuziek ontmaskerd, met bijbehorend cassettebandje* (Amsterdam: st Moria, 1984), / *(verborgen) gevaren in popmuziek* J.I. van Baaren (Amsterdam: st. Moria, 1984) pp.16-24, Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (?; Face tot Face, 1996) p. 35, 45-49, 54

<sup>130</sup> *'Omkeertechniek in popmuziek kan geest beïnvloeden'*, Reformatorisch Dagblad, 16-8-1985

<sup>131</sup> *Omkeermuziek*, Visie, midden feb. 1985.

<sup>132</sup> *Rock 'n Roll, vermommingstechniek als gedachtenbeïnvloeding*, J.I. van Baaren, De Oogst, dec. 1983.

<sup>133</sup> Sander Westeneng, *Rocksterren verkopen hun zielen voor rock 'roll-muziek*, Uitdaging, feb. 2003, p.17

<sup>134</sup> J.J. Frinsel sr., *Wandel in het licht*, de Oogst, sept. 1984

<sup>135</sup> Opwekkingsbundel lied 354 Glorie aan God, 1<sup>o</sup> couplet.

<sup>136</sup> J.J. Frinsel sr., *Oude Strijd... kort geding*, de Oogst april 1985

<sup>137</sup> *Kort geding satanskerk geen gevolgen voor Moria*, Reformatorisch Dagblad 22-3-1985 In het commentaar op de voorpagina stelt deze krant: 'Tot op heden is het wetenschappelijk volstrekt onbewezen dat omgekeerd uitgesproken of gezongen teksten invloed zouden kunnen hebben op het doen en laten van een mens. Maar het is wel duidelijk – en daarom kunnen we beter daar de nadruk op leggen- dat er van deze popmuziek en de bijbehorende subcultuur (disco's, festivals etc.) een volstrekt verkeerde invloed uitgaat. Ook al zou de satanskerk er helemaal niets mee te maken hebben. Om tot die conclusie te komen hoeft men de popplaten heus niet achterstevoren te draaien.'

In opdracht van Gospel Music & Art Magazine stelde Frank van der Gaag over deze terug-spoeltechniek een onderzoek in. De stichting Moria zou gebruik hebben gemaakt van hoogst dubieuze bronnen: nl. van de fantast John Todd die jarenlang een anti-rockcampagne voerde. Universiteiten en psychologen zouden moeten onderzoeken of ons onderbewuste werkelijk in staat is verborgen boodschappen te decoderen. *'Bewijzen' terugspool-techniek gebaseerd op anti-rock-fanaat*, Uitdaging, juli-aug. 1985

<sup>138</sup> Marleen Hengelaar-Rookmaker, *Pleidooi voor popmuziek in Pop in Perspektief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 12.

<sup>139</sup> *Dance Parade*, uit het Contactblad van de Landelijke Evangelisatie Stichting Naar House, sept. 2003 p.1.

<sup>140</sup> Joh.8:44

- <sup>141</sup> H. Lenselink, *Groep moeders strijdt tegen platen met gewelddadige, profane en seksuele songs*, Reformatorisch Dagblad, 24-2-1989
- <sup>142</sup> *Ozzy's gevaarlijkste stunt*, Trouw 13-12-2003
- <sup>143</sup> *Gothic, een Nieuwe Religieuze Beweging?*, scriptie van R.A. Zevenbergen, student aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, Faculteit Godgeleerdheid, afstudeerrichting Godsdienstwetenschappen, uitgebreide samenvatting door W.J.A.Pijnacker Hordijk in Promise juli 2005, pp. 2-11
- <sup>144</sup> Recensie van Macabre Murder Metal in Music Minded, sept./ okt. 2003, p.19
- <sup>145</sup> *Bestorming popconcert The Who: elf doden*, Het Parool, 4-12-1979
- <sup>146</sup> citaat uit Vrij Nederland, 25-9-1993 in drs. J. Mulder, *Met House naar een andere wereld*, (Waddinxveen: Lumen Mundi, 1993) p.30
- <sup>147</sup> zie: <http://rockdeaths.mybravenet.com/> Een ander berekening komt uit op slechts 36,9 jaar: Sander Westeneng, *Rocksterren verkopen hun zielen voor rock'roll-muziek*, Uitdaging, feb. 2003, p.17, Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) pp. 34, 35
- Psalm 55:24 'Maar Gij o God, zult hen doen neerdalen in de kuil van het verderf; de mannen van bloed en bedrog zullen hun dagen niet ter helfte volbrengen.'
- <sup>148</sup> een beatnik is een lid van een Amerikaanse non-conformistische, principieel protesterende jongeren rond 1950 met een hang naar filosoferen, zelfexpressie en onconventionele kleding.
- <sup>149</sup> Time, 9-8-1969, p. 76
- <sup>150</sup> Een verre van volledige alfabetische opsomming: Pat Boone, Johny Cash, Andrae Crouch, (de Jood) Bob Dylan, Don Francisco, Keith Green, Mahalia Jackson, Rebecca St. James, Graham Kendrick, Ron Kenoly, Ralph van Manen, Barry McGuire, Larry Norman, Stacie Orrico, Cliff Richard, Leon Patillo (ex-Santana), Michael W. Smith, Adrian Snell, Noël Paul Stookey, Third Day, Gerald Troost, Sheila Walsh, Elly & Rikkert Zuiderveld, enz.. Zit hier kaf onder het / de koren? Zie o.a. *Spiritual Journeys – how faith has influenced twelve music icons*, door Steve Beard, te bestellen via [www.relevantbooks.com](http://www.relevantbooks.com), in het Nederlands uitgegeven door Ark Boeken. Voorjaar 2004 verschijnt Bob Dylan –een rusteloze zoeker.
- <sup>151</sup> Joost Verduijn, *Waar gaat de muziek met onze jeugd naartoe?* Tijdschrift voor theologie en pastorale Counseling, 2<sup>e</sup> kwartaal 1994, nr. 22, p.24
- <sup>152</sup> Joke Veerman, 'Wij willen niemand Jezus door de strot drukken' *blackmetalband Slechtvalk op Flevo*, Reveil, juli/aug. 2003 p.24 'Geen enkel muzikaal middel of muzikale stijl is op zich kwaad.' Stelt ook Marleen Hengelaar-Rookmaker, in *Pleidooi voor popmuziek in Pop in Perspektief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 9.
- <sup>153</sup> J.I. van Baaren vindt dit een halve waarheid. (*verborgen*) *gevaren in de popmuziek* (Amsterdam: st. Moria, 1984) p. 31
- <sup>154</sup> 2Sam.6, vier keer is hier vermeld dat David intens blij danste voor het aangezicht van de Heer.
- <sup>155</sup> maar ook opwekkingspredikers als D.L. Moody en zijn rechterhand Ira Sankey en Johannes de Heer
- <sup>156</sup> Wim Jansen, *Popmuziek*, Horizon, jan. 1980
- <sup>157</sup> Hans Rookmaker jr., *Popteksten in Pop in Perspektief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 51.
- <sup>158</sup> William Booth in 'The War Cry', uitgave van het Leger des Heils.
- <sup>159</sup> Marleen Hengelaar-Rookmaker, *Achter de schermen van de christelijk popmuziek in Pop in Perspektief*, (Amsterdam: cahier van het Christelijk Studiecentrum, 1989) p. 62.
- <sup>160</sup> Joke Veerman, 'Wij willen niemand Jezus door de strot drukken' *blackmetalband Slechtvalk op Flevo*, Reveil, juli/aug. 2003 p.24
- <sup>161</sup> Raffi Trapman, *Bericht uit de hel. De muziek is oorverdovend, de boodschap is van haat vervuld, de fans zien er angstaanjagend uit. Hoe gevaarlijk is black metal?* AD Magazine Algemeen Dagblad 3-8-2002, p. 15.
- <sup>162</sup> Keith Green, *Can God Use Rock Music?*, Last Days Ministries, 1982
- <sup>163</sup> zie voetnoot 150
- <sup>164</sup> Ps. 33:3, 96:1, 98:1, 149:1, Jes.42:10, zie ook, 40:4, 144:9.
- <sup>165</sup> Maarten Vermeulen, *Dansende ballonnen zijn ook heilig*, Nederlands Dagblad, 16-7-2005
- <sup>166</sup> Raffi Trapman, *Bericht uit de hel. De muziek is oorverdovend, de boodschap is van haat vervuld, de fans zien er angstaanjagend uit. Hoe gevaarlijk is black metal?* AD Magazine Algemeen Dagblad 3-8-2002, p. 14, 15
- <sup>167</sup> Gertjan Glismeijer, staflid HGJB, de Waarheidsvriend, 30-10-2003, p. 670
- <sup>168</sup> Joke Veerman, 'Wij willen niemand Jezus door de strot drukken' *blackmetalband Slechtvalk op Flevo*, Reveil, juli/aug. 2003 p.24
- <sup>169</sup> Jef Vriens, *In het net gevangen, de verborgen waarheid achter rock-en popmuziek* (? : Face tot Face, 1996) p. 62



---

<sup>170</sup> David W. Scheer, PG: *A Parental Guide to Rock* (Camp Hill, Pennsylvania: Christian Publications, 1986) p.166, citaat in Joost Verduijn, *Waar gaat de muziek met onze jeugd naartoe?* Tijdschrift voor theologie en pastorale Counseling, 2<sup>e</sup> kwartaal 1994, nr. 22, p.27

<sup>171</sup> LaMar Boschman, *De wedergeboorte van de muziek* (Den Haag: Gazon, 1985), p. 73, 76

<sup>172</sup> David W. Scheer, PG: *A Parental Guide to Rock* (Camp Hill, Pennsylvania: Christian Publications, 1986) p. 193,194, citaat in Joost Verduijn, *Waar gaat de muziek met onze jeugd naartoe?* Tijdschrift voor theologie en pastorale Counseling, 2<sup>e</sup> kwartaal 1994, nr. 22, pp. 27, 28, met eigen aanvullingen.

<sup>173</sup> Col.3:15